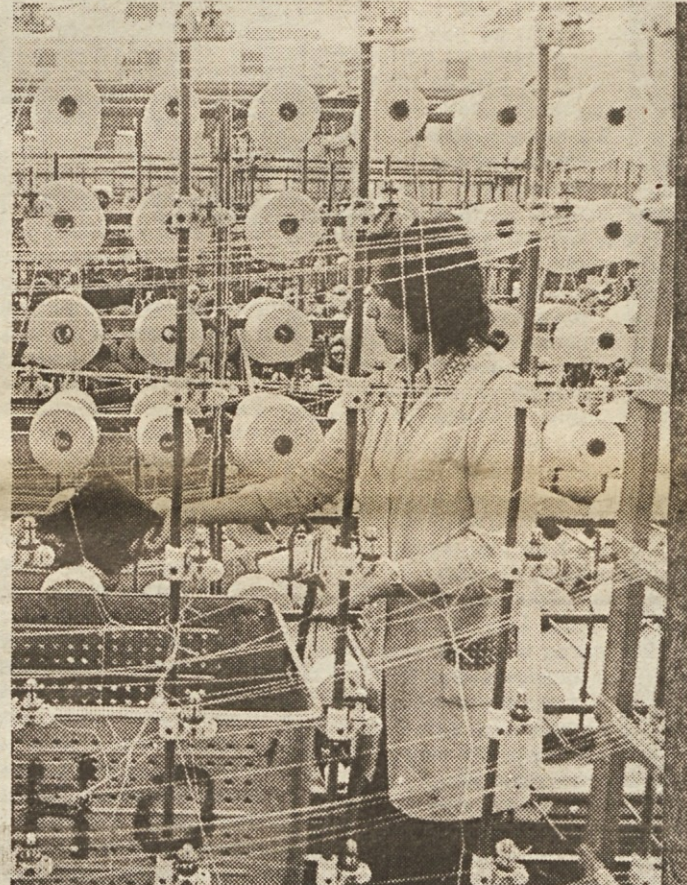
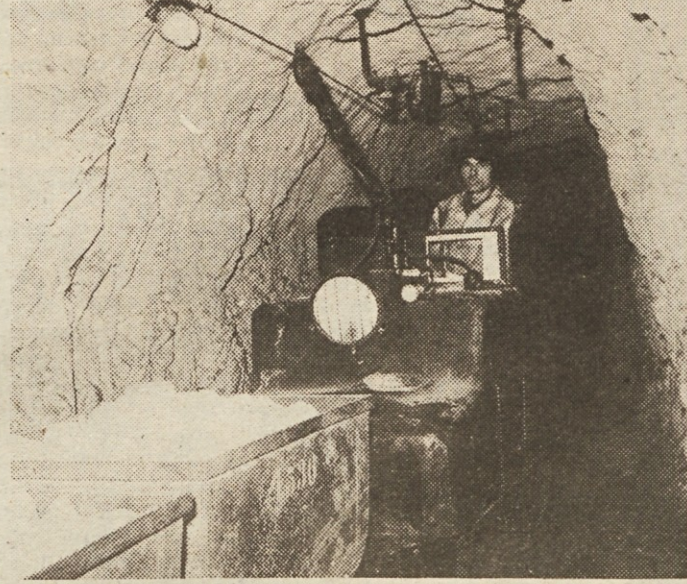
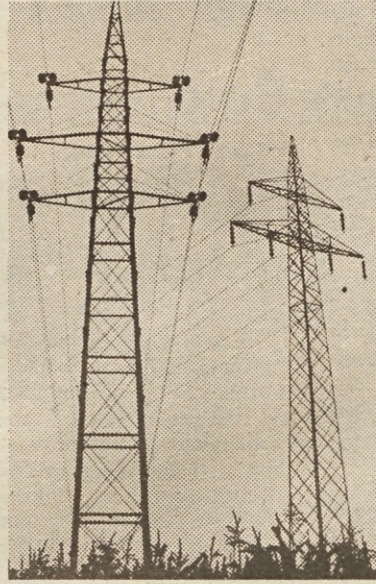
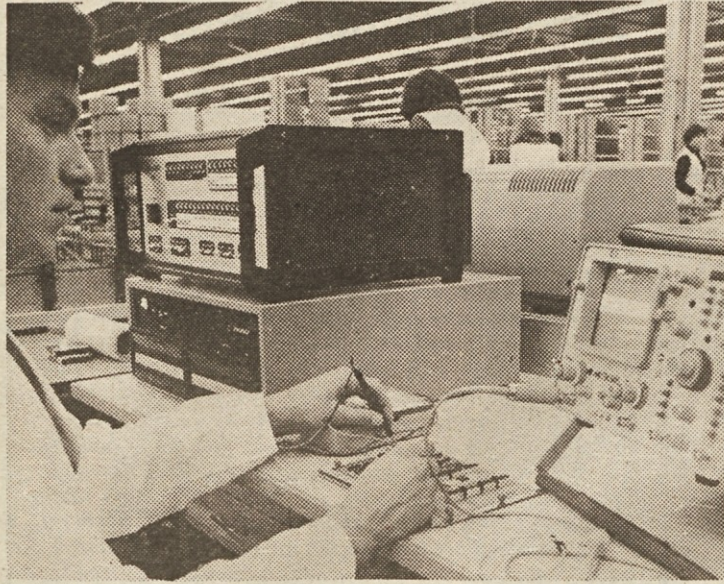

Delavska enotnost

Glasiło Zveze sindikatov Slovenije

Glavni urednik Dušan Gačnik
Odgovorni urednik Franček Kavčič

Ljubljana, 27. september 1984
letnik 43, številka 38, cena 15 din

V tej številki
priloga
Vzajemnost

Iz vsebine:

V skupščini SR Slovenije so obravnavali smernice za družbeni načrt Slovenije v prihodnjem srednjeročnem obdobju. Kakšno mesto so v njem našla sindikalna stališča?

Pogovor s predsednico zveznega odbora sindikata o položaju gradbeništva v Jugoslaviji

Pred sejo Centralnega komiteja ZKS: Kje smo in kako naprej

Tekmovanja gradbincev in kovačev v Mariboru, šoferjev v Celju so uspela

DE-dur s Tomažem Domiceljem

Iz prakse sodišč združenega dela Pavšalna odškodnina

S posveta sindikata lesarjev Papirnati sozdi ne omogočajo doseganja skupnih ciljev

O stavki angleških rudarjev Stavkajoči »postavljalci kraljev«

Razvojne smeri

Smernice za družbeni načrt naše republike za prihodnje srednjeročno obdobje morajo biti takšne, da bodo jasni razvojni cilji, prihodnji družbenoekonomski razvoj in načrtovanje na vseh ravneh družbenega in gospodarskega življenja pa celovito in usklajeno. Kritike na rovaš preambicioznosti ciljev, ki jih vsebujejo smernice pri določanju globalnih materialnih odnosov pa so vredne razmisleka, saj po drugi strani povsod slišimo zahteve za ustavitev padanja realnega osebnega in družbenega standarda, za izboljšanje položaja zlasti v nekaterih družbenih dejavnostih, kar pa je moč storiti le z izpolnjevanjem ambicioznih, vendar stvarnih družbenoekonomskih ciljev. Morebiti slednje razmišljanje zares ni prišlo najbolj jasno na dan v razpravah v zboru združenega dela slovenske skupščine, že

samo opozarjanje delegatov, da si je treba zastavljati realne cilje, pa kaže na trezno obravnavo tako zahtevnega spleta vprašanj, kot jih vsebujejo smernice. Zdi se, da so razpravljalci v zboru združenega dela govorili na las podobno kot pred kratkim najvišje sindikalno vodstvo in nizali skorajda iste pripombe na predlog smernic za družbeni plan, poudarjali, da je treba čimprej nadomestiti zamude pri uresničevanju prve faze dolgoročnega programa gospodarske stabilizacije in (najkasneje!) v začetku leta 1985 sprejeti vse temeljne sistemske ukrepe, da bo moč oblikovati srednjeročne načrte. V pripombah pa imajo največjo težo krepitev vloge in položaja delavca pri usmerjanju in obvladovanju celotne družbene reprodukcije in nadaljnje poglobljanje samoupravnih družbenoekonomskih odnosov

kot temeljno izhodišče našega družbenega razvoja. Ta vloga se mora pokazati predvsem v prihodnjih fazah oblikovanja načrtov razvoja in zlasti pri odločitvah o naložbah, kjer mora združeno delo v sodelovanju z znanostjo prevzeti svoje pravice in odgovornosti. V resnici gre za načrtovanje celotnega družbenega in gospodarskega razvoja in zategadelj bi se veljalo temeljito zamisliti tudi ob mnenju sindikatov in nekaterih razpravljalcev v skupščini, da se ne moremo boriti le za ohranitev dosežene ravni osebnega in družbenega standarda prebivalstva, temveč za, v celoti gledano, bogatejšo (tudi v kulturnem smislu) življenje. Prav zategadelj bi kazalo ob snovanju dokončne vsebine predloga smernic tudi razmišljati, ali vsebujejo le-te dovolj spodbudnih prvin za kakovostnejši družbeni in gospo-

darski napredek in nenazadnje, ali je gospodarski in socialni razvoj in obravnavanje zlasti slednjega usklajen z znanimi političnimi stališči sindikatov in predvsem pravico in dolžnostjo delavca, ki je edini nosilec in oblikovalec socialne politike v naši družbi. Po razpravi sodeč — takšno pa je tudi mnenje sindikatov — v predlogu smernic ni dovolj jasno, da gre za neločljivo povezanost gospodarskega in socialnega razvoja, iz dokumenta veje morda še preveč sektorski prijem (tu in tam so celo protislovne opredelitve) ki se ga bo ob dokončnem oblikovanju listine prav tako treba znebiti. Navsezadnje pa je bila predvsem njegovim pomanjkljivostim namenjena dosedanja razprava, kjer po dolgem času ni bilo čutiti lokalističnih interesov in celovsko obarvanih razprav.

Marjan Horvat

Kaj o tem menite vi?

Pred dnevi smo lahko v dnevnem časopisu prebrali vest, da je komisija mestne konference potrošnikov Beograda ocenjevala kakovost sadnih sokov. To, da so največ nagrad in najvišje priznanje »kip zmagovalca« pobrili sadni sokovi ajdovskega Fructala, ne preseneča, saj je kakovost njihovih sokov splošno znana. Bolj zanimivo je to, da so letos v Beogradu izločili manj sokov — vsega šest jih ni dobilo prehodne ocene. Še bolj zanimivo pa je to, da bodo izločene sokove — tega naši časniki niso zapisali — v roku enega meseca izločili tudi s polic beograjskih prodajaln.

Ne poznamo sicer meril, po katerih je komisija ocenjevala izdelke, pa bi ji glede na ugled, ki ga uživa, kar verjeli. Zato bi bilo zanimivo slišati, kaj ravnajo storiti v ljubljanskem Slovinu, mariborskem Talisu in pa v Dani iz Mirne na Dolenjskem. Tem trem slovenskim proizvajalcem so namreč zavrnilo po en izdelek.

Pa še druga plat razmišljanja ob tem. Organizirani porabniki se očitno lahko zaščiti pred nekvalitetnimi izdelki. To je dokaz, da je jadikovanje o jalovosti početja potrošniških svetov včasih le izgovor. V tem primeru že. Je pa žal tudi res, da kakovost lahko zagotavljamo s selekcijo le tam, kjer je tudi ponudba dovolj velika.

Tako pa za prenekatero življenjsko dobrino ostajamo prikrajšani in na milost in nemilost prepuščeni (ne)umnim trgovcem. Ti so nas na primer vse poletje zasipavali in še danes s (kompenzacijskimi) bananami, pa v teh dneh, ko nam mokrota sili v čevlje in povzroča prehlade, zaman povprašujemo po limonah. A če me ne vara šolsko znanje (res že obledelo), limone rastejo tudi v »bananskih« deželah.

Za uredništvo Igor Žitnik

Visoko šolstvo za tretje tisočletje

Vprašanjem samoupravnih preobrazbe vzgoje in izobraževanja smo v Sloveniji namenili vedno precej pozornosti. Konec letošnjega šolskega leta bo srednje usmerjeno izobraževanje zapustilo prva generacija učencev, ki bo lahko nadaljevala šolanje na višje in visokošolskem delu piramide usmerjenega izobraževanja.

Na potezi je torej visoko šolstvo, bi lahko dejali. Storit je potrebno vse, da bo začetek preobrazbe visokega šolstva leta 1985 kar najbolj učinkovit. Nekatere napake pri uvajanju usmerjenega izobraževanja na srednji stopnji in težave pri pripravi visokemu šolstvu nas bodo morale naučiti, da se bo visokošolska reforma razvijala bolj premišljeno in povezano z vsem vzgojnoizobraževalnim procesom.

Pri tem je potreben pogled naprej. Otroci, ki so to jesen prvič sedli v šolske klopi, se bodo vključili v delo v prihodnjem tisočletju. Zato mora biti preobrazba visokega šolstva naravnana k takratnim potrebam.

Oblikovanje koncepta dolgoročnega programa razvoja visokega šolstva je neločljiva sestavina uresničevanja dolgoročnega programa ekonomske stabilizacije. Od naravnih virov imamo Slovenci premog, les, električno energijo. V takšnih razmerah je gotovo le znanje naša primerjalna prednost, najpomembnejši dejavnik proizvodnih sil in pogoj našega bodočega družbenogospodarskega razvoja.

Pri tem je pomembno, da ustvarimo tudi možnosti za takšen razvoj visokega šolstva, ki bo okrepil njegove znanstveno-raziskovalne in vzgojno izobraževalne potencialne.

Slovensko visoko šolstvo se je že doslej v veliki meri uveljavilo kot organska sestavina družbenega dela. Vedno bolj se zaveda pomena svoje družbene vloge, pa tudi odvisnosti svojega razvoja in napredka od skladnega razvoja vse družbe in vseh njenih delov. Kljub pojavom počasnosti, kratkoročnosti in konservativizma in še ne povsod preseženih težnjah po ohranjanju starih, preživelih odnosov, vedno bolj prodira zavest o potrebi za oblikovanje sodobnega, prožnega in interdisciplinarno zasnovanega visokega šolstva in njegove usodne povezanosti z združenim delom.

Pri preobrazbi visokega šolstva bi bila zelo škodljiva politika majhnih popravkov. Smelo moramo odpreti perspektive in nove razvojne možnosti. Zagotoviti moramo, da se bo visoko šolstvo resnično uveljavilo kot produktivna sestavina družbenogospodarske reprodukcije združenega dela.

V zadnjih treh letih smo materialne razmere v visokem šolstvu zaostri do tolikšne mere, da že ogrožajo izpolnjevanje dogovorjenih družbenih ciljev. Uveljavljanje svobodne menjave poteka prepočasi, zagotavljanje sredstev še vedno podrejamu restriktivnim ukrepom, saj to dejavnost obravnavamo kot področje porabe.

Mnoge stvari bo potrebno in se da premakniti v visokošolskih organizacijah samih. Vse bolj jasno pa postaja, da bomo morali prerezporediti delež družbenega proizvoda, namenjen vzgoji in izobraževanju ter znanosti, če hočemo zagotoviti hitrejši družbeni napredek.

Igor Žitnik

Druga stran

ODMEVI MNENJA STALIŠČA

Novo vodstvo, večji delovni zagon

V Delavski enotnosti št. 34, 30. avgusta 1984, ste pod gornjim naslovom objavili prispevek vašega novinarja Emila Laha o izpolnjevanju sanacijskega programa v tozdu Medicoengineering Univerzitetnega kliničnega centra v Ljubljani.

V tem prispevku je lažno in povsem enostransko prikazano moje delo in ravnanje takratnih samoupravnih teles in dolgoletnih sodelavcev. Prosim vas, da objavite moj odgovor na članek, v interesu pravilnega informiranja, resnice in spoštovanja naporov in uspehov, tako individualnega poslovnega organa kot ostalih.

Poudarim pa naj to-le: moje delo, ki je bilo ves čas usmerjeno v rast, organiziranost in krepitev našega tozda, je bilo javno in demokratično. Vsi zapisniki o delu strokovnega kolegija kot mojega strokovno-svetovalnega organa ter zapisniki delavskega sveta, zborna delavcev in vseh komisij so bili redno in ažurno objavljeni na oglasni deski, poleg tega pa še dostavljeni v vsako delovno skupino, kjer so jih shranili v poseben register, in so bili vedno na voljo vsakemu delavcu. Prav tako so bila delavskemu svetu, zboru delavcev, sindikalni in mladinski organizaciji ter organizaciji ZKS posredovana pisna trimesečna, polletna, tričetrtletna in letna poročila o finančnem poslovanju (enaka kot za SDK), z dodatnimi komentarji in obrazložitvami. Trimesečna poročila je obravnaval delavski svet in vse družbenopolitične organizacije v tozdu, polletna in letna pa so se obravnavala tudi na zboru delavcev, vedno ob prisotnosti in sodelovanju tudi vodje računovodske službe DO UKC.

O poslovnih odločitvah pa tole: za vsako novo nalogo sem sklical strokovni kolegij, katerega člani so bili vsi vodje delovnih skupin. Na sestanku smo se dogovorili (potem ko so bili vsi člani kolegija seznanjeni z vsebino in okvirnimi pogoji), kdo bo nosilec naloge. To je bilo tudi zapisniško zabeleženo. Po tej odločitvi sem redno sklical vse odgovorne delavce, ki bodo opravljali nalogo in skupaj smo izdelali finančno in časovno ponudbo za naročnika. Po potrditvi ponudbe s strani naročnika pa smo začeli sestavljati besedilo pogodbe na podlagi zahtev naročnika in okvirnega vzorca pogodbe, ki je bil sestavljen v združenju gradbeništva SRS. Izjema je bila pogodba za Kuwait, ki so jo sestavili v Ministrstvu za javna

dela države Kuwait in je veljala za vse tuje izvajalce projektov. Takšen osnutek pogodbe je dobil v pregled nosilec naloge — arhitekt ali tehnolog, ter sem nato upošteval njegove pripombe, če so bile v skladu z zahtevo naročnika. Po podpisu pogodbe so jo dobili: naročnik, računovodstvo UKC, nosilec naloge, direktor in arhiv. Individualni poslovodni organ je spremljal časovno in finančno izpolnjevanje pogodbenih obveznosti. To pojasnilo je odgovor na laž B. Gabrijelčiča o mojih odločitvah v ozkem krogu in o monopolizmu.

O organizaciji dela in strokovni usposobljenosti večine delavcev v tozdu dovolj govori dejstvo, da smo ob začetku naloge za Kuwait imeli na poslovnem skladu prek milijardo in pol starih dinarjev, s katerimi smo to delo lahko financirali brez posojil. Najbrž višina poslovnega sklada ni bila slučajna niti ni nastala zaradi nesposobnosti vodenja tozda. (V prvi polovici leta 1983 smo izdelali tudi obširni katalog o vsem našem delu; dobite ga v UKC in tozdu.)

Za navedbe v vašem članku o omejitvi pogodb o delu s študenti in drugimi posamezniki zunaj tozda, češ da se jih kot IPO nisem držal, naj povem, da smo pogodbe o delu s študenti in drugimi posamezniki sklepali takrat, kadar je to zahtevalo delo in sicer samo v soglasju z delavci in ko ni bilo smotno zaposliti novega delavca za nedoločen čas. Povem pa naj, da smo za takšno delo iskali tudi delavca za določen čas, za kar razen v enem ali dveh primerih ni bilo zanimanja, ker so se delavci vedno hoteli zaposliti za nedoločen čas. Pomembno je bilo tudi to, da so študentje in drugi posamezniki znali opraviti nalogo, t.j. študentje v glavnem kot sposobnejši risarji, ostali pa za izdelavo manjših delov inštalacijskih načrtov (za velike inštalacijske načrte smo vedno sklepali pogodbe s specializiranimi projektantskimi organizacijami). O vseh pogodbah z zunanjimi sodelavci smo redno pisмено obveščali pristojne organe zunaj UKC z vsemi zahtevanimi podatki, o čemer obstaja arhivska dokumentacija. Podobno so ravnale tudi druge projektantske organizacije.

Mislim, da je uradni dokument o primopredaji dolžnosti dovolj, da se ovrže lažna trditve B. Gabrijelčiča o nezahtevanem poročilu »o (ne)opravljenem delu«, kot je napisano v vašem članku. Še več, to poročilo je bilo podano tudi na zboru delavcev 21. 6. 1983 ter sprejeto.

Za konec še nekaj o »mačehovskem odnosu Kliničnega centra«: za ves čas svojega dela v tozdu lahko trdim, da so bili naši odnosi z DO UKC korektni in še več, da smo dobro sodelovali ter si medsebojno pomagali. Nesporazumi (ti pa nastajajo povsod) so bili vedno soglasno rešeni. Tudi število nalog, ki jih je tozod opravil do moje upokojitve za UKC, res ne govori o mačehovskem odnosu, pa tudi ne o slabem sodelovanju s skupnimi službami UKC, s katerimi smo imeli dobre in odprte stike.

Naj bo vašim bralcem ta odgovor druga stran medalje izjav in samohvale B. Gabrijelčiča. Videli bomo, če se bo s svojim delom v prihodnje tudi izkazal, kar doslej ni bilo vedno tako. Naj to argumentiram: Ko smo dobili nalogo pripraviti urbanistične zasnove območja UKC, je prav B. Gabrijelčič prevzel to nalogo in pripravil besedilo pogodbe, v kateri je bil imenovan kot nosilec naloge (torej odgovorni delavec) z določenim rokom in pogodbeno ceno.

Pogodbo je podpisal naročnik t.j. UKC. Vendar naloga ni bila v roku začeta niti opravljena. UKC se zato pogovarja z drugim izvajalcem, Medicoengineering pa bo ob delo in dohodek. Lahko bi navedel še druga ravnanja B. Gabrijelčiča, ki govore o tem, kdo je »manipuliral« z interesi in koristmi tozda.

Marjan Gaspari

Še o neutemeljeni obtožbi

Menim, da ste z objavo nepreverjenega pisma bralke M. Lešnik v Delavski enotnosti št. 35 napravili veliko škodo strokovnemu delu nevropsihiatra velenjskega Zdravstvenega centra dr. Maksimiljana Berganta ter njegovemu ugledu in ugledu Zdravstvenega centra.

Podpisane(ga) M. Lešnik v kartotekah Zdravstvenega centra, še posebej nevropsihiatričnega dispanzerja, nimamo, iz prepisa vabila, objavljenega v vašem časopisu, pa smo ugotovili, da je bila za 31. 8. ob 11. uri na pregled povabljena oseba (katere ime je različno od podpisa pod pismom), ki se je že ukvarjala s pisanjem podobnih izmišljotin časopisom.

Rekli so:

Delavci, ne smete pristati na nepravilnosti, ki ogrožajo vašo socialno varnost

Naslednje področje, kjer pa lahko le kot delavci, organizirani v sindikat, uveljavljate svoje pravice, je spoštovanje kolektivne pogodbe o delovnih razmerjih med delavci in samostojnimi obrtniki. Kljub temu da nepravilnosti na tem področju ne smemo posploševati, pa srečujemo kar vrsto nepravilnosti, na katere pristajate tudi sami delavci; pa naj bo to nelegalno zaposlovanje, pomanjkljiva zaščita in varstvo pri delu, neustrezna politika delitve osebnih dohodkov in tako naprej. Dostikrat delavci dovoljujejo takšno stanje zaradi bojazni, da bi izgubili delo, česar ne bi smeli. S pomočjo organizacije sindikata se je treba temu postaviti po robu. Po nekaterih podatkih, ki jih imamo v Zvezi sindikatov Slovenije, so na področju osebnih dohodkov tudi pri nosilcih samostojnega osebnega dela precejšnje nepravilnosti. Tu mislim predvsem, da delavci prejemajo nižje osebne dohodke, kot so z zakonom zajamčeni. Ti naj bi po našem zadnjem predlogu ne bili nižji od 15.000 dinarjev, kar pa velja samo za organizacije združenega dela z izgubo, kjer delavci ne dosegaajo ustreznega dohodka. V vseh ostalih organizacijah združenega dela pa naj bi delavec po priporočilih sindikata za najbolj enostavna dela in naloge ne prejel manj kot okoli 18.000 dinarjev. Ta priporočila je nujno upoštevati tudi pri pogodbah, ki jih sklepajo delavci z nosilci samostojnega osebnega dela. Pri teh bo potrebno prav gotovo tudi upoštevati sporazum o skupnih izhodiščih in nekaterih osnovah razporejanja dohodka ter delitvi sredstev za osebne dohodke in skupno porabo za obrtno dejavnost.

Francka Herga na srečanju delavcev obrti

Glede vsebine pisma samo to: nevropsihiater vabi na pregled le osebe, ki imajo napotnico splošnega zdravnika in osebe, ki so v sodnem postopku (tako kot v danem primeru) — ko sodišče zahteva mnenje o prištevnosti oziroma izvedensko mnenje nevropsihiatra.

Obtožbe v pismu glede sprejemanja podkupnin in zlorabe položaja so tako hude (brez slehernega dokaza!), da nas resnično preseneča, da se uredništvo pred objavo ni obrnilo na ustrezne službe v Zdravstvenem centru Velenje ali REK.

Z objavo zmedenega pisarjenja je padel na dr. Berganta sum, da ne upošteva načel zdravniške etike. To bo seveda imelo velik vpliv na njegovo strokovno delo v bodoče, saj dela na najbolj občutljivem področju — kjer mora doseči popolno zaupanje in pripravljenost pacientov za sodelovanje.

Škode, ki jo je uredništvo z objavo nepreverjenega dopisa napravilo dr. M. Bergantu in ZC, se ne da oceniti, zato pričakujemo, da boste napako vsaj poskušali popraviti in da boste v prihodnje podobna pisma preverjali, da ne bi z objavljanjem takih (anonimnih)

natolcevanj po nepotrebnem razburjali bralcev in s tem delali škodo ne samo posamezniku, temveč tudi zdravstvenim organizacijam in ne nazadnje širši družbeni skupnosti in slovenski medicini.

Zdravstveni center
Velenje
Titovo Velenje

Član PO za med. zadeve
dr. Jože Rebernik

V 35. številki vašega lista, ki je izšla 6. 9. 1984, je bil na drugi strani v rubriki »ODMEVI, MNENJA, STALIŠČA« objavljen sestavek, ki ga je podpisal avtor M. Lešnik, Kidričeva 11, Titovo Velenje. V sestavku pisec napada dr. Maksimiljana Berganta, vendar pa avtor ni navedel svojih pravih podatkov, saj osebe s takšnimi osebnimi podatki v naši občini ni. Na podlagi objavljenega vabila na razgovor k dr. Bergantu je očitno, da je ta sestavek napisala oseba, zoper katero vodimo v našem organu postopek o prekršku in v katere zadevi je bil dr. Maksimiljan Bergant določen za izvedenca nevropsihiatrične stroke. Lahko rečemo, da so trditve pisca tega se-

stavka o dr. Maksimiljanu Bergantu brez vsake stvarne podlage, saj je ista oseba že pred tem poslala dopis časopisu Komunist, v katerem dolži dr. Berganta sodelovanja pri deportaciji ljudi v Sibirijo. Ker so se napadi v pisni obliki zoper dr. Berganta začeli kmalu po tem, ko je le-ta bil določen v našem primeru kot izvedenec, je očitno, da je pisec to pisal zgolj iz osebnega maščevanja, ker je bil dr. Bergant določen, da v postopku zoper avtorja ugotavlja njegovo prištevnost oz. neprištevnost. Zato menimo, da je prav da vam pošljemo o tej zadevi pojasnilo.

Sodnik za prekrške
Titovo Velenje
Boris Erdelji

PRIPIS UREDNIŠTVA

Kaj bi drugega, kot da se opravičimo vsem prizadetim. Dobili in objavili smo priporočeno pošiljko s priimkom in naslovom pisca, s priloženo pozivnico v ostrejšem tonu... Kot je res, da uredništvo normalno odgovarja za vsebino in politiko časnika, je hkrati res in običaj, da za članke v rubrikah, kot je tale, odgovarjajo avtorji.

Iz Skupščine SR Slovenije

Razvojne smernice niso le zbirka želja

To sredo so vsi trije zbori slovenske skupščine razpravljali o predlogu smernic za družbeni načrt Slovenije v naslednjem srednjeročnem obdobju. Gre za listino, ki opredeljuje izhodišča, skupne cilje, usmeritve in okvire družbene politike za naslednje obdobje. Toda k temu je vendarle treba dodati, da so že in po razpravi v skupščini v začetku oktobra bodo še bolj opredeljena tudi vprašanja, ki jih lahko označimo kot temeljna za uresničevanje skupnih interesov in politike družbenega razvoja v naslednjem razdobju. Moral pa bi izražati tudi naša skupna hotenja, ki jih bomo potlej opredelili in potrdili, predvsem pa konkretizirali v planskih aktih temeljnih nosilcev načrtovanja, kar bo, nedvomno zaradi pogostih in močnih parcialnih interesov, težko, vendar nujno. Ker so v dokumentu temeljni cilji družbenega razvoja in ker veje usmeritve tudi za posamezna področja, po drugi strani pa kaže na smeri, ki jih je potrebno ubrati v gospodarstvu in ravnanju pri odpravljanju negativnih trendov, je ta listina lahko tudi orodje v rokah vseh družbenih dejavnikov za oblikovanje razvoja na kakovostno drugačnih temeljih, kakršnemu smo bili priče doslej.

Predlog smernic je kratak in bolj ali manj jasen dokument, čeprav smo v skupščinski razpravi opazili, da bi ga nekateri že radi drugače razumeli, kot je treba. Da bi se izognili različnim razlagam posameznih opredelitev, je treba ta dokument dopolniti. Nenaslednje bo sestavljal predlog v veliko pomoč že zbranih 20 gradiv, ki so sad dosedanje javne razprave po predlogu smernic, in tudi skupščinska razprava, ki je bila po številu udeležencev široka, vendar relativno zelo kratka in konstruktivna.

Poročevalec v zboru družbenega dela in član IS skupščine SR Milivoj Samar je med drugim poudaril, da moramo skladno z usmeritvami za dolgoročni načrt tudi v prihodnjem srednjeročnem obdobju načrtovati tako, da bomo operacionalizirali misel in zahtevo po kakovostno drugačnem razvoju, ki mora temeljiti na vsestranskem smotrnem izkoriščanju razpoložljivih potencialov, predvsem pa znanja, ki postaja temeljni produktivski dejavnik. Ekstenzivni razvoj v prihodnje je nesprejemljiv, kar zahteva preobrazbo gospodarstva, družbenih dejavnosti in uprave, in to v tej smeri, da bomo dosegli takšno gospodar-

ske in družbeno sestavo, ki bo temeljila na razpoložljivih možnostih ter zagotavljala ekstenzivno in predvsem višje potrebe delavcev in delovnih ljudi. To seveda pomeni, da se bo treba dogovoriti tudi za drugačno družbeno usmerjanje akumulacije in to na tista področja, ki jih bomo določili za prednostna, ter po drugi strani podpreti takšne gospodarske programe, ki bodo tržno zanimivi, z njimi pa se bo moč tudi smotrno vključevati v mednarodno delitev dela.

No, o tem ni dvoma. Takšne usmeritve so podprli tudi delegati. Nekoliko bolj kritični pa so bili do ugotovitve, da prepočasno izpolnjujemo prvo fazo dolgoročnega programa gospodarske stabilizacije, da zamujamo s številnimi sistemskimi spremembami, zlasti na področju ekonomske politike ter poudarjali, da je potrebno to zamudo čim prej nadoknaditi tudi zato, ker je uresničevanje srednjeročnega načrta družbenega razvoja, predvsem pa njenih temeljnih ekonomskih ciljev, odvisno od tega, kako bomo izvedli prvo fazo dolgoročnega programa gospodarske stabilizacije. V razpravi je bilo slišati največ pomislekov na račun nestvarnih ciljev, ki so zapisani v predlogu smernic. Gre za globalne materialne odnose, ki so ponazorjeni z odstotki, saj je, sodeč po razpravi, postavljanje cilja, da bo rast proizvodnje v naslednjem petletnem obdobju dosegla visok odstotek, realni družbeni proizvod pa naj bi se povečal povprečno za 3,5 do 4,5 odstotka na leto, skoraj neverjetno.

Tudi druge številke so zanimive. Za predvideno gospodarsko rast industrijske proizvodnje bo v prihodnjem srednjeročnem obdobju potrebno doseči povprečno letno vsaj 6-odstotno realno rast izvoza blaga in storitev (na konvertibilno tržišče okoli 8 odstotkov), tako da se bo v petih letih izvoz povečal za okoli 34 odstotkov (na konvertibilno tržišče za okoli 47 odstotkov). Rast uvoza blaga bo znašala okoli 5,5 odstotka, s tem da se bo uvoz reprodukcijskega materiala realno povečal za okoli 6 odstotkov letno, in opreme za okoli 13 odstotkov. Bržkone so smeli tudi načrti za zaposlovanje, kjer naj bi dosegli v prihodnjem srednjeročnem obdobju 1,3-odstotno letno rast števila vseh zaposlenih, od tega v družbenem delu od 1 do 1,2 odstotka, v samostojnem osebnem delu pa okrog 5 odstotkov. Delež delovne storilnosti v novo ustvarjeni vrednosti pa se bo povečal na več kot dve tretjini. Če so delegati dvomili v te načrte, so imeli za to prav gotovo dovolj argumentov. Tudi Milivoj Samar je opozoril, da je vsakršno predvidevanje količinskih okvirov našega razvoja nevhvaležno delo zaradi številnih sprememb v domačem in tujem okolju, nedodelane metodologije, kadrovskih in drugih težav, ki niso tuje tudi republiškim načrtovalcem, in dodal: »V zadnjih letih smo pri nas precej investirali in ugotovljamo, da imamo dokajšnje nezasedene zmogljivosti oziroma neustrezno izkoriščene. Če bomo pod pritiskom tržnih zakonitosti in s hitrejšim prilaganjem proizvodnih progra-

mov, boljšo organizacijo, večjo storilnostjo in gospodarnostjo ter z ukrepi razvojne in tekoče ekonomske politike, usmerjenimi v večji konvertibilni izvoz, ustrezno zaposlili vse razpoložljive zmogljivosti, mislim, da so predvidene rasti dosegljive.«

Precej besed je bilo slišati tudi na račun razporejanja ustvarjenega dohodka, razbremenjevanja gospodarstva, predvsem pa neustrezno postavljenih ciljev razvoja vzgoje in izobraževanja, zdravstva in socialne politike. Nekateri so predstavniki kom izvršnega sveta celo dovolj nazorno povedali, da na socialnem področju in načrtovanju tega razvoja niso ravno doma, in bržčas bi včasih res kazalo vzeti v roke opredelitve družbenopolitičnih organizacij (v tem primeru 3. konference ZSS, ki je govorila o socialni politiki) in jih upoštevati.

Zdi se, da je bilo prvo jensko zasedanje skupščine — sklepamo po razpravi v zboru združenega dela — nekakšno ogrevanje za 10. oktober, ko bo slovenska skupščina ponovno obravnavala in bržkone tudi sprejela smernice za družbeni načrt Slovenije v prihodnjem srednjeročnem obdobju. Razprava v zborih in še prej v družbenopolitičnih organizacijah oziroma v njihovih organih je pokazala, da se vsi zavedajo, da gre za sprejem zahtevnih, vendar stvarnih in uresničljivih ciljev razvoja. Toda s tem bo storjen šele prvi korak, kajti potrebno bo usklajevanje načrtov razvoja, ki morajo tokrat temeljiti na novih odnosih, na smotrnejšem gospodarstvu, izkoriščanju vseh prostih zmogljivosti. Marjan Horvat

Jadranje proti vetru

Kaj hočemo? Kam gremo? Kako bomo dosegli cilje? so temeljna vprašanja iz javne razprave o smernicah srednjeročnega načrta družbeno-ekonomskega razvoja Slovenije, ki že intenzivno teče. Cilji so v glavnem jasni: družbenoekonomska stabilizacija in (realna) rast družbenega ter osebnega standarda. Pot do njih nam ponujajo smernice — če nudijo pravi recept, pa bo povedala javna razprava.

Tudi ob tokratnih razvojnih usmeritvah pa se je treba vprašati: ali cilji niso (ponovno) previsoko postavljeni?

Odgovarjamo: ne — če bomo izpolnili vrsto »če-jev«. Skratka, ocenjeno je, da bi v naslednjih petih letih lahko »ujeli« krmilo naše barke in ji naravnali jadra tako, da bi lahko jadrala tudi proti vetru, ne da bi se preveč nagibala in zajemala preveč vode.

Poglejmo nekaj največjih »če-jev«. Da bi lahko povečali družbeni in osebni standard ob hkratni stabilizaciji, bi morali precej povečati obseg proizvodnje, zvečati storilnost in družbeno produktivnost, izboljšati izplen od izvoza, povečati učinkovitost uporabljenih sredstev, skratka, moral bi rasti realni dohodek.

Da pa bi nam to uspelo, bomo morali v prihodnjih letih v dobru meri prestrukturirati gospodarstvo, uvesti tržne razmere, zagotoviti večje pravice in odgovornosti gospodarskih subjektov v odločanju, uporabljati sodobno tehnologijo in lastno znanje, povečati izobrazbeno raven zaposlenih in še kaj.

Poleg ekonomskih »če-jev« pa bomo morali izpolniti še zelo pomemben pogoj. Ta zadeva našo naravo, našo »zaljubljenost«, v lagodno povprečje, navajenost na formalno odločanje, pripravljenost, da svoje težave prepustimo drugim, deminim družbeni skupnosti in tako naprej. Gre torej za nič manj kot za spreminjanje naše miselnosti in za ustvarjanje ozračja, ugodnega za prestrukturiranje gospodarstva, za tehnološki napredek, za uveljavitev lastnega, domačega znanja, za dojemanje povezanosti razvoja slehernega gospodarskega in družbenega subjekta z razvojem celote, za presežanje miselnosti, da moramo ohraniti sedanje stanje.

Ti »če-ji«, ki ne bodo zapisani v nobenem načrtu razvoja ali kvečjemu neke ob robu, so v resnici glavni motor vseh potrebnih akcij in ukrepov, torej sprememb za dosegor drzno, toda pravilno postavljenih ciljev družbenoekonomskega razvoja. Toda, kako preseči določena stanja, prepričanja? Da je to naloga družbenopolitičnih organizacij, zlasti sindikata, je jasno. S tem, ko bodo sindikalni delavci v ofenzivi zoper prej našteje pojave v svojem okolju, bodo hkrati uresničevali tudi veliki cilj sindikalne politike: v ustavi zapisan in še nedosežen družbenoekonomske položaj delavcev.

Boris Rugelj

Pri Ljubljanski banki v Ajdovščini vloge občanov niso tajne

V ajdovskem Fructalu so se odločili znebiti se štirih delavcev, ki naj bi konkurenčnim delovnim organizacijam prodajali domače (Fructalovo) znanje in tehnologijo. Pri tem so bili najbolj obremenilni dokazi vloge obdožencev pri Ljubljanski banki v Ajdovščini, s katerimi je banka meni nič tebi nič seznanila vodstvo Fructala. Torej smo mnogi doslej živel v veliki zmoči, ko smo bili prepričani, da je tajnost vlog naših občanov v banki zajamčena.

Andrej Ulaga

Delavska enotnost
CENTER ZA RAZVIJANJE OBVEŠČANJA
v združenem delu
vabi na jesenske seminarje o obveščanju v združenem delu

Tridnevni seminarji bodo v prostorih Delavske enotnosti v Ljubljani, Celovška c. 43.

Glavne teme:

- **Kako poceniti urejanje in tiskanje glasila OZD z boljšo ureditvijo dela in s cenejšim tiskom** — od 16. do 18. oktobra
- **Fotografija v glasilu OZD in njena informacijska ter likovna izraznost** — od 23. do 25. oktobra
- **Sodobno novinarsko sporočanje z glasilom in biltenom OZD ter z oglasnimi deskami in z razglasno postajo** — od 6. do 8. novembra
- **Zapisnik, zabeležka in poročilo** v medsebojnem obveščanju delavcev OZD — od 13. do 15. novembra
- **Razglasna postaja v OZD in njeno mesto v medsebojnem obveščanju delavcev** — od 20 do 22. novembra

● **Normativna ureditev obveščanja** za samopravno odločanje delavcev v OZD — od 6. do 8. decembra

Svoje izkušnje bodo prenašali na udeležence priznani novinarji, komunikologi, sociologi, pravniki, psihologi, jezikoslovci, grafiki, oblikovalci, fotografi in informacijski praktiki. Vsak udeleženec bo prejel po pravočasni priložnosti 100 tipkanih strani obsega-joče seminarско gradivo. Vsak seminar obsega 22 pedagoških ur predavanj, demonstracij in praktičnega dela. Udeleženci bodo med seminarjem pripravljali predloge, kako glede na seminarско tematiko urediti obravnavano področje v njihovih organizacijah združenega dela. Cena za udeležbo na seminarju, za seminarско gradivo in uporabo seminarских pripomočkov je 3.200 dinarjev.

Za vse podrobnejše informacije se obračajte na center Delavske enotnosti za razvijanje obveščanja v Ljubljani, Celovška 43 — telefon 323-951, kjer do- bite tudi razpis seminarjev z vsemi potrebnimi na- drobnostmi.

Ker bo prvi seminar že 16. oktobra, predstavljamo njegove značilnosti:

Seminar 1:

Kako poceniti urejanje in tiskanje glasila OZD z boljšo ureditvijo dela in s cenejšim tiskom.

Seminar predstavlja ofsetno tehniko tiskanja gla- sil v nakladah do 2.500 izvodov in tiskanje glasil v večjih nakladah, celotno ureditev in potek grafične priprave za tako tiskanje ter tej tiskarski tehniki prilagojeno tehniko uredniškega dela — od načrtovanja vsebine posamezne izdaje in snovanja njegove grafične podobe do priprave predogledala ali ogledala do postopka montaže fotostavka in rastriranih slik na papirju, izdelave filmov ter ofsetnega tiskanja.

Vsak udeleženec bo mogel primerjati stroške za tiskanje glasila svoje OZD s stroški za tiskanje po prikazani ofsetni tehniki in v svoji organizaciji pred- lagati, kako bi bilo mogoče urejanje in tiskanje poceni- ti.

Sindikalna delegacija iz Baden Württemberga na obisku v Sloveniji

O sodobni tehnologiji in zaposlovanju v ZR Nemčiji

Minuli teden se je na obisku pri slovenskih sindikatih mudila delegacija sindikatov Baden-Württemberg, ki jo je vodil predsednik Siegfried Pommerenke. Delegacija se je dvakrat pogovarjala s predsednikom RS ZSS Marjanom Orožnom in sodelavci. Pogovarjali so se tudi v Železarni Jesenice in Luki Koper. Ogleдали so si še nekatere turistične objekte na Primorskem. Predsednik sindikatov Baden Württemberg Siegfried Pommerenke pa je v Cankarjevem domu v Ljubljani predaval slovenskemu sindikalnemu aktivu o sodobni tehnologiji in vprašanih zaposlovanju.

Predsednik Siegfried Pommerenke je opozoril na več težav, ki zdaj pestijo sindikate Zvezne republike Nemčije. Za zdaj je brez dela 2,2 milijona ljudi in še približno milijon takih, ki niso zajeti v evidenci. Samo v letu 1982-83 se je število brezposelnih povečalo za 29 odstotkov. Od vseh brezposelnih je 80 odstotkov delavcev brez kvalifikacije. Nezaposleni veljajo Zvezno republiko Nemčijo 16 milijard mark letno ali vsak zaposleni 28 tisoč mark. Na vsako prosto delovno mesto se v ZRN javi okoli 400 delavcev. Brezposelnost med mladimi (dve tretjini žensk) predstavlja nevarnost, ker bi se lahko spet začel razvijati fašizem. Nemški sindikati zahtevajo temeljit preobrat v politiki zaposlovanja. Zahtevajo odpiranje takšnih delovnih mest, kjer bi se mladi delavci izobraževali ob delu. Samo 40 odstotkov podjetij to že dela in to predvsem zaradi visokih stroškov izobraževanja. Pripadniki konservativne stranke pogosto poudarjajo visok standard delavcev. Dejstvo pa je, da so realni osebni dohodki padli na raven leta 1978, dobički kapitalistov pa so se medtem dvignili za 30 odstotkov.

Vladna politika je šla narčno v razcepitev delavskega razreda, tako da danes obstajata v ZRN dva razreda: delavski, ki ima zagotovljena delovna mesta in razred, ki nima dela. Konservativci so to razdiralno akcijo nadaljevali s parolami, da tuji delavci jemljejo delovno mesto domačim, čeprav je resnica drugačna, saj tuji delavci opravljajo v glavnem le tista dela, ki jih nemški delavec ni hotel opravljati. Svojega cilja konservativci niso dosegli, saj delodajalci vedo, da so tuji delavci boljši in se nanje lahko zanesajo. Ko je govoril o jugoslovanskih delavcih, je Pommerenke povedal, da jih v preteklosti ni bilo mnogo vključenih v zvezo sindikatov. Nedavni štrajki pa so pripomogli, da so tudi oni začutili, da jih sindikat štiti in boju za delavske pravice in so se zato mnogi vključili vanj.

Govoril je tudi o odločanju delavcev o investicijah, uvedbi

novih tehnologij, proizvodnih programih in podobno, ter dejal, da je bil že pred osmimi leti sprejet zakon, ki govori o soodločanju delavcev, vendar pa imajo v svetih kapitalisti vedno večino glasov. Pred nemškimi sindikati je tako naloga spreminjanja zavesti članov zveze sindikatov v prizadevanjih za večje pravice odločanja.

Sindikati v ZRN se precej ukvarjajo z zaščito okolja, saj je onesnaženost predvsem z žveplovim dioksidom, zaradi premalo učinkovitih čistilnih naprav, zelo velika. Politika nemških sindikatov je usmerjena v tesno povezavo ekonomije in ekologije, saj jo upoštevajo kot dolg do prihodnjih generacij.

Zveza sindikatov v ZRN je v program za zmanjšanje brezposelnosti zapisala tudi prizadevanje za skrajšanje delovnega časa, ker menijo, da bodo na ta način pridobili številna

nova delovna mesta. V nekaterih panogah, predvsem v jeklarstvu, so sindikati uspeli zmanjšati število delovnih ur na 38 na teden. Podobni predlogi so tudi za nekatere druge panoge. Sindikati se borijo tudi za skrajšanje delovne dobe. Predlog zakona predvideva, da se delavec lahko upokoji že pri 58 letih, čemur pa složno nasprotujejo kapitalisti, zvezna vlada in zvezna ustanova za delo.

V ZRN so sindikati prireditelji zborovanj za mir, na katerih zahtevajo mednarodno sporazumevanje, sodelovanje in razorožitev. Menijo, da namestitev raket srednjega dosega na njihovem ozemlju samo še zaostre mednarodni položaj. V zmanjšanju vojne industrije ne vidijo zmanjšanja števila delovnih mest, ampak zahtevajo le njeno preusmeritev v proizvodnjo izdelkov, ki koristijo človeku doma in v drugih državah Evrope.

Slika: Andrej Agnič

KLIČEMO

Žalec 710-911
Na zvezi je Branko Povše, predsednik občinskega sveta ZSS

— **Kakšno vreme ste imeli čez počitnice?**

»V glavnem takšno kot povsod; se je pa sredi deževnega avgusta v Ferralitu nekoliko dvignila temperatura.«

— **Kaj se je zgodilo?**

»V oddelku Livarn za strojno formanje je prišlo 15. avgusta ob dveh popoldne do 40-minutne prekinitve dela, naslednjega dne pa še do izsiljenega sestanka v oddelkih barvne kovine in vzdrževanje, ki je trajal približno uro in pol. Delavci so se nato mirno vrnili na svoja delovna mesta, 33 nezadovoljnih vzdrževalcev pa ne.«

— **Zakaj?**

»Izkazalo se je, da je posredi v glavnem nepoznavanje novega sistema nagrajevanja (Iskra Zurin), ki so ga v Ferralitu sprejeli z referendumom, veljati pa je začel v drugi polovici letošnjega leta. Pri tem je treba seveda takoj dodati, da so bile pri posameznikih storjene napake, ki pa so bile izključno računske narave. Do neke mere razumljivo, saj so sistem uporabili prvi.«

— **Kako ste pomirili delavce?**

»Dan kasneje smo ponovno sklicali sestanek z vodstvi DO in tozda ter predstavniki družbenopolitičnih organizacij in samoupravnih organov, na katerem so sodelovali tudi skoraj vsi vzdrževalci. Na dan so prišla vsa žarišča, ki so očitno že dolgo tlela. Zato smo sklenili, da morajo v tovarni kar najhitreje preučiti, kako je z beneficirano dobo vzdrževalcev, ki delajo v livarni; med posameznimi oddelki in vzdrževanjem je treba poglobiti sodelovanje, predvsem pa izboljšati delovne razmere; nenazadnje

pa je treba ponovno preučiti, kako je s količnikom uspešnosti, ki je določen za delavce v proizvodnji in za režijce, kamor spadajo tudi vzdrževalci. Izgubljeni čas so »štrajkarji« nadoknadili z delom v popoldanskem času, kar je vsekakor prav. Ni pa prav, da so se reševanja svojih vprašanj in težav lotili po takšni poti. Ker niso izrabili vseh možnosti, ki jih imajo za to na voljo, smo v sindikatih mnenja, da je bila ta prekinitve dela le odraz nezadovoljstva nekaterih posameznikov.«

— **S čim ste se v sindikatih še ukvarjali, če zanemarimo tekoče zadeve?**

»Pripravili smo anketo s 16 vprašanji, s katero bi radi ugotovili, kaj predsedniki izvršnih odborov OOS ali njihovi namestniki menijo o vlogi sindikata v zdajšnjih razmerah. Odgovori že prihajajo.«

— **Nam za popostritev lahko postrežete s kakšnim, morda takšnim, ki se vam za zdaj zdi najbolj posrečen?**

»Z veseljem. Najbolj všeč mi je tale, ki ga je z okorno delavsko roko zapisal delavec iz KIL. Vprašanje se je — skrajšano glasilo: kaj bi morala biti dandanašnji osrednja naloga sindikata? Njegov odgovor pa: sindikat bi moral končno nagnati delat tudi tiste, ki so dobro plačani za prazen nič! Ta človek ni niti KV delavec, pa slišite, kako trezno misli.«

— **Ko bo ta anketa obdelana, bo nedvomno zanimiva za širok krog bralcev, vam pa gotovo dobro napotilo za prihodnje akcije. Kakšna bo prva?**

»Že iz nepopolne in še neobdelane ankete jasno veje, da je sindikat preveč zanemaril svojo izvršno funkcijo — skrb za delavca. Zato smo zdaj tudi priporočili organizacijam združenega dela, naj kreditirajo nakup ozimnice. Kako bo vse to tekle, je seveda najbolj odvisno od pripravljenosti in poštrevnosti predsednikov izvršnih odborov. Vendar pa lahko trdim, da so v glavnem povsod marljivi in da dobivajo v svojih okoljih čedalje večji ugled.«

D. K.

V Sempetru v Savinjski dolini so pred desetimi leti rekli svoj »da« za SOZD Agros delovne organizacije Creina iz Kranja, Ferralit iz Žalca, HIKO — Olga Meglič iz Ptuja, Metalna-Rau iz Maribora, SIP—TKS iz Sempetra, SIP—TKM iz Sežane, Strojna iz Zalca, Tehnostroj iz Ljutomerja in Agrotehnika-Gruša iz Ljubljane.

Vsi izdelujejo najrazličnejšo kmetijsko mehanizacijo do 105.000 najrazličnejših strojev letno ob 80-odstotni izkoriščenosti proizvodnih zmogljivosti. Tudi stoodstotno bi jih izkoristili, če bi imeli dovolj reprodukcijskega materiala. Se en podatek kaže, kako koristno je, da so omenjeni proizvajalci pod skupno streho: izvozijo za blizu 16 milijonov dolarjev, od tega 95 odstotkov na konvertibilno tržišče.

Kmetijski stroji in druga oprema skorajda ne poznajo materialov iz uvoza. Se tiste, ki jih zdaj vgrajujejo, skušajo nadomeščati z domačimi. O tem smo se ob našem obisku tudi pričali, ko so nam na hriboviti kmetiji pri Turnškju v Založah predstavili prototip traktorja — »samohodke« (tako ga imenujejo), projektiranega v lastnem razvojnem oddelku in je v celoti iz domačih materialov.

M. Ž.

V sredo 26. t. m. se je predsednik RS ZSS Marjan Orožen pogovarjal s predstavniki sindikalne konference Univerzitetnega kliničnega centra iz Ljubljane. Seznanili so ga z delovanjem sindikalne konference in posameznih osnovnih organizacij ter s trenutnimi težavami te zdravstvene organizacije.

Slika: Andrej Agnič

7 DNI V SINDIKATIH

Sindikata gradbeništva Jugoslavije

Dolga pot do uspehov

Jugoslovanski gradbeniki so se znašli v težkem položaju, delno tudi po svoji krivdi, vsekakor pa v takšnem položaju, ki bo zahteval hitro in odločno akcijo, in delavci v jugoslovanskem gradbeništvu se morajo zavedati, da bo pot do rezultatov dolgotrajna.

»Dvesto tisoč delavcev v jugoslovanskem gradbeništvu naj bi bilo tako imenovani presežek delovne sile, saj gradbeništvo ni polno zasedeno in je vse preveč prostih zmogljivosti. Prav temu je namenjena še posebna skrb. Gre za programe, ki smo jih zapisali in ki jih moramo uresničiti, če želimo obdržati naše gradbeništvo na takšni ravni, da bo lahko prevzelo delo takrat, ko bomo to od gradbenikov zahtevali. Se prej bomo morali prebroditi nekatere gospodarske težave,« nam je dejala Stana Radovanović, predsednica zveznega odbora sindikata gradbenih delavcev Jugoslavije. Jugoslovansko gradbeništvo se je namreč znašlo v težkem, vendar ne v brezizhodnem položaju. Od skoraj štiri tisoč tozov gradbeništva v Jugoslaviji jih je le kakšnih štiristo, ki lahko trdijo, da imajo dovolj dela. Kaj zdaj in kako naprej?

»Naše gradbeništvo je predimenzionirano, in da bo prišlo do tega, bi morali pravzaprav vedeti že prej. Pred leti smo ustanavljali gradbene delovne organizacije, nakupovali naj-sodobnejšo opremo in pri poznejšem združevanju so v gradbenih ozidjih videli le ozke, skoraj lokalistične interese. Zdaj lahko le ugotavljamo, kakšne napake smo delali v preteklosti

in ko gradbeniki nimajo dela, lahko njihove zadrege rešujemo le začasno in približno,« pravi Stana Radovanović. Vsekakor ne gre pozabiti, da je izkoriščenost zmogljivosti jugoslovanskega gradbeništva v povprečju le 70-odstotna in zavedati bi se morali, da bo takšen položaj še nekaj časa trajal.

»Gradbeniki seveda ne bodo čakali križem rok na boljše čase in zato smo že pripravili programe za njihovo preusmerjanje v druge panoge. Tudi tu ne bo rezultatov čez noč, kajti povprečna starost gradbenikov je okoli petinštirideset let in večina delavcev v gradbeništvu je na žalost še vedno v režiji. Te delavce je zelo težko preusmerjati drugam, saj že sami zapuščajo gradbeništvo in odhajajo kvalificiranih in sposobnih delavcev. Te težave niso tako značilne za Slovenijo, pač pa so precejšnje v Srbiji in Črni gori.

V tujini smo že tolikokrat poskušali nastopati združeni, brez medsebojne konkurence, ki pa v resnici to sploh ni, ampak je le izgubljanje dela na tujih trgih na račun našega nesodelovanja. Kakšnih 35 tisoč jugoslovanskih gradbenikov, ki so na delu v tujini, žela res trdo in niso nagrajevani tako, kot bi bili, ko bi znali vsaj na tem področju združiti tisto, kar

Stana Radovanović, predsednica zveznega odbora sindikata gradbenikov pri ZSJ

imamo. Imamo pa precej,« je dejala predsednica zveznega odbora sindikata gradbenih delavcev Jugoslavije.

Vprašanja jugoslovanskega gradbeništva ne bomo rešili čez noč. V sindikatu gradbenih delavcev so pripravili temeljito analizo in akcija bi se pravzaprav morala začeti takoj. Vsaj na ravni republiških odborov gradbeniških sindikatov si prizadevajo premagati težave, ki se pravzaprav začenejo že pri osebnih dohodkih, ki so nekje na repu razpredelnice osebnih dohodkov v gospodarstvu. K čimhitrejši in ustrezni akciji silijo tudi letošnji polletni rezultati v gradbeništvu, ki so delno

zaskrbnjujoči in ob njih ne bi smeli stati križem rok. Gradbeniki sami seveda ne bodo mogli rešiti svojih težav. »Mi smo odvisni od drugih in če le-ti nimajo denarja za gradnjo, potem tudi mi nimamo dela. To obdobje bomo morali prebroditi tako ali drugače, pripravljene moramo biti na kasejšje obdobje, ko bomo morali ponovno graditi. Seveda pa se bomo morali lotiti nalog skupno, vsi, od zveznega izvršnega sveta in gospodarske zbornice naprej,« nam je ob koncu dejala Stana Radovanović, predsednica zveznega odbora sindikata gradbenikov pri ZSJ.

Branko Salamon

ROS delavcev prometa in zvez

Bo sindikalna akcija otopila smrtno koso?

Republiški odbor sindikata delavcev prometa in zvez Slovenije se je polotil varnosti v našem prometu, tudi železniškem. Pri tem ga je kajpak vodila ena njegovih ključnih nalog — zagotoviti varne, zdrave, človeka vredne delovne in življenjske razmere.

Potnikov je vse več, tovora tudi, množijo se prometna sredstva in poti. V tem srednje-ročnem obdobju je varnost vendarle nekoliko večja kot v prejšnjem. Navdušenje pa krni ugotovitev razčlenjevalcev, da je manj nesreč tudi zaradi skrajšane prometa z osebnimi vozili. Boni, vse dražji bencin in vse nižja kupna moč so ga znižali tja do 30 odstotkov. Žal takšni »ukrepi« ne jamčijo varnosti tudi za naprej — ko pa vemo, da ni rezervnih delov, avtomobilskih gum in so vozila vse bolj tehnično pomanjkljiva.

Črna bodočnost torej ob dejstvu, da smo kljub »stanju prometne varnosti, ki se je sicer delno izboljšala« še vedno na dnu lestvice evropskih držav po stopnji varnosti v prometu.

Jo sindikat lahko napravi bolj svetlo? Lahko, če bo uspel v delovnih organizacijah zaostri odgovornost vseh, ki morajo skrbeti za varen, kakovosten, pravočasen prevoz potnikov in tovora. Če bo uspel izboljšati zelo težke delovne razmere prometnih delavcev — od krajšega delovnega časa ali

vsaj bolj urejenega kot je zdaj do uvedbe beneficirane delovne dobe za delavce, ki

KRVAV DAVEK

Lani je bilo v Sloveniji 6.053 cestnoprometnih nezgod, v katerih je umrlo 527 ljudi. V letošnjem prvem polletju je 2.479 nesreč terjalo 211 življenj. Poškodovanih je bilo lani 7.839 in letos v pol leta 3.282 ljudi. Ob teh grozljivih številkah kar pozabiš na velikansko gmotno škodo. Če primerjamo stopnjo razvitosti našega prometa in število žrtev ter poškodovanih, se znajdemo na srmatnem repu evropskih držav.

opravljajo najtežje, zdravju škodljive naloge. Če bo uspel z učinkovitejšim notranjim nadzorom v organizacijah združenega dela javnega, predvsem cestnega prometa. Se bi lahko nizali te naloge pod »če« — večjo varnost vključiti v usmerjeno izobraževanje, vzdrževanje vozil, sprejem samoupravnega sporazuma o delitvi dela med železnico in cestnim prometom, smotrna prometna politika... Torej naloge, naloge, ne manjka jih na nobeni ravni sindikalne organiziranosti. Saj jih večkrat takole naštevamo, resno pa bi se jih kazalo lotiti vsaj tedaj, ko gre za zdravje in življenje vsakogar med nami.

Ciril Brajer

Štrajk za samoupravo

Delavci tovarne brusnega papirja Idnina Kratovo (makedonsko mesto z nekaj več kot 6000 prebivalci), so letos stavkali skupaj 58 dni, v dveh obdobjih. Najdaljša povojna stavka v Jugoslaviji torej. Od 333 zaposlenih jih je stavkalo 120. Iz več vzrokov jim je namreč občinski izvršni svet 3. junija obesil odlok o začasni upravi. Pustimo druge vzroke — delavci so glasovali proti integraciji s kombinatom Sileks. Tega jim tudi na občinskem komiteju ZK niso oprostili in razpustili so osnovno organizacijo ZK v Idnini. Res je CK ZK Makedonije to čez dva dni preklical, toda časa je že dobila kapljo preveč.

Spet je bil na koncu CK ZK Makedonije tisti, ki je odvečno kapljo tudi odvezel. Njegovo predsedstvo ni sprejelo stališč občinskega komiteja in občine sploh, da je treba zadeve reševati administrativno, z drugimi pritiski, prepovedmi in izsiljevanji. Po tej seji so se delavci komunisti v Idnini prvi odločili, da se vrnejo k strojem. Sledili so jim vsi. Ko je 13. septembra proizvodnja spet normalno stekla, ni niti eden zamudil na delo.

Kratovo se je vpisalo v zgodovino. Zaradi vročega poletja v »Idnini« in tem makedonskem mestecu nasploh, zaradi nadaljše prekinitve dela v povojni Jugoslaviji. Da bi v zgodovinskih knjigah dobil pravilno mesto, si kratovskega primera ne bi smeli potiskati iz zavesti kot nekaj grdega, kar kaže čimprej pozabiti. Skrbna politična in znanstvena analiza bi seveda prišla še kako prav — ne le tistim, ki se bodo nekoč ukvarjali z družbeno ekonomskim razvojem Jugoslavije v osemdesetih letih. Ze danes in jutri bi lahko koristno služila »Idnini«, Kratovu, Makedoniji in vsej Jugoslaviji. Morda celo širše.

Prepustimo to zamisel bolj pristojnim, predvsem sindikatu. Naj se nad njo resno zamislijo. Mi počakajmo sporočila kratovskega primera, ki naj dozorijo mirno, brez zdajšnjih nervoze. Poglejmo pa vendarle en sam vidik tega štrajka, za katerega menimo, da je najpomembnejši, da je že danes povsem jasen, trden in odporen pred spremembami, ki jih prinese časovna distanca.

Kaže namreč, da delavci kratovske »Idnine« niso štrajkali zaradi nizkih plač, težkih delovnih razmer ali česa podobnega, kar navadno uvrstimo med socialno ekonomske motive. Pa bi vendar prav to najprej pričakovali v teh težkih stabilizacijskih časih.

Delavci so štrajkali zato, ker so jim vzeli pravico do samoupravljanja!

Morda bi lahko njihovemu pojmovanju samoupravljanja marsikaj očitali. Morda so sem ter tja podlegli vplivu zlonamernih posameznikov in skupin. Morda so branili svoj droben privilegij, pridobljen v ugodnejših gospodarskih razmerah. Morda jim včasih celo trma ni pustila nazaj k strojem. Morda pa je še veliko takšnih »morda«, ki jim jih ne moremo všteti v pozitivni saldo.

Nikakor pa jim ne moremo oporekati, da so od prvega do zadnjega dne postavljali na prvo mesto — svojo ustavno pravico do samoupravljanja.

Dokler se kaj takšnega ali podobnega ne pripeti, kaj radi spregledamo, kako globoke korenine je pognalo samoupravljanje v naši domovini. Kaj brž smo pripravljene opsovati samoupravljanje in ga kriviti za vse naše nadloge — po dolgem, napornem sestanku v zadimljeni sobi, po večmesečnem, pogosto tudi večletnem nategovanju okoli tega ali onega pravilnika, po zgubljanju živcev v kilometrski vrsti...

Pa naj nam kdo predlaga, naj se odrečemo našim samoupravnim pravicam, naj namesto nas odloča kdo drug, čeprav najpametnejši na svetu. Nasršeni bi se vprašali — JE TA SPLOH NORMALEN?

Predrag Veselinović Rad

NOVO IZ ZALOŽBE DELAVSKA ENOTNOST

Knjižnica Sindikati št. 68

STROKOVNE PODLAGE, ki izhajajo iz Družbenega dogovora o skupnih osnovah za oblikovanje in delitev sredstev za osebne dohodke in skupno porabo

VSEBINA.

- Izhodišča za primerjanje rezultatov gospodarjenja in razporejanja čistega dohodka ter oblikovanja sredstev za osebne dohodke in skupno porabo
- Izhodišča za oblikovanje in delitev osebnih dohodkov na podlagi minulega dela za delavce TOZD v gospodarstvu
- Izhodišča za oblikovanje družbenega kataloga del in nalog
- Osnove za oblikovanje višine izplačil za posebne delovne pogoje, ki izhajajo iz razporeditve delovnega časa in se občasno ponavljajo
- Usmeritve za samoupravno sporazumevanje v dejavnostih o skupnih izhodiščih in nekaterih osnovah razporejanja dohodka in čistega dohodka ter delitev sredstev za osebne dohodke in skupno porabo
- Metodologija pristopa k oblikovanju meril delitve sredstev za osebne dohodke delavcev izven neposredne proizvodnje glede na izhodišča družbenega dogovora s primeri ugotavljanja delovnih rezultatov pri opravljanju določenih del in nalog poslovnih funkcij v OZD

Cena 200 dinarjev

Naročila pošljite na Delavsko enotnost, Celovška 43, Ljubljana ali v knjižgarno Delavske enotnosti, Tavcarjeva 5, Ljubljana.

PO SLEDNJI DOGOVARJANJA

Pred 12. sejo Centralnega komiteja ZKS

Glavna točka: kje smo, kako naprej

Predsedstvo CK ZKS se je na prvi seji po poletnih dopustih dogovorilo, da bo ob koncu septembra ali 1. oktobra 12. seja CK ZKS, na kateri bodo razpravljali o aktualnih vprašanjih gospodarske politike, ocenili delovanje pri uresničevanju stabilizacijske politike v letošnjem letu in spregovorili o nekaterih idejnopolitičnih izhodiščih za oblikovanje ekonomske politike v letu 1985.

Sprva je bilo predvideno, naj bi na tej seji razpravljali tudi o usmeritvah za delovanje komunistov in organiziranih subjektivnih sil pri snovanju srednjeročnih načrtov razvoja za obdobje 1986—1990. Vendar so člani predsedstva CK ZKS menili, da bo za to še čas, predvsem pa, da bi s tem preveč razprli pahljačo težav, tako da pri obravnavi ne bi bili dovolj temeljiti.

Na seji bodo govorili o vrsti težav. Med njimi so izgubarji, predvsem IMV, Gorenje, tudi Jeseniška železarna in še kdo! Ocenili naj bi dosedanje izvozne dosežke, (ne)spodbudnost delitev za produktivnost dela, učinke inflacije in vse večje draginje na razpoložene delovnih ljudi in podobno. CK ZKS bo torej razpravljala predvsem o vprašanih tekoče ekonomske politike, ne bo pa se mogel izogniti tudi vprašanju, o katerih teče v ZK beseda po 13. seji CK ZKJ — o ceni in mestu in vlogi ZK v razmerah stabilizacije, to je, pri iskanju odgovorov na bistvena vprašanja našega časa in razvoja. In katera so ta bistvena vprašanja?

Naša družba je nedvomno na razpotju: na preizkušnji je družbeni model razvoja, ki je objektivno zgodovinski uposreditve dela in človeka. Zato sedanja javna razprava o predlogu sklepov 13. seje CK ZKJ tudi terja tolikšno odločnost pri razmejevanju naprednega od vsega tistega, kar ni napredno.

Da bi odgovorila na to ključno vprašanje sedanjega časa, je pred ZK vprašanje, kakšna je njena vloga v družbi, kaj je z njeno idejno in akcijsko enotnostjo. To je pravzaprav bistvo predloga sklepov, o katerih pravkar razpravljajo in se do njih opredeljuje vse članstvo ZK.

Glavni preskusni kamen za diferenciacijo v ZK je odnos njenih članov do nalog dolgoročnega programa gospodarske stabilizacije. Počasno izpolnjevanje programa je posledica dveh temeljnih razlag te doslej edine listine, ki nakazuje izhod iz naše družbeno-gospodarske krize. Prva razlaga dvomljivo vrednosti, ki jo zagovarjajo konservativne neoliberalistične sile, je »koncept« t. i. svobodnega tržišča, ki spreminja Jugoslavijo v svobodno lovišče njenega nacionalnega bogastva, predvsem prek visokih protekcionističnih obrestnih stopenj tujega kapitala. Druga razlaga pa za veliko večino v ZK ni sporna: dolgoročni program je uresničljiv samo na temelju socialističnega samoupravljanja, s krepitvijo oblasti delavcev in vseh delovnih ljudi.

V tem so osnove vseh sporov o tem, kako usmerjati družbeni razvoj, vprašanje odnosa do Mednarodnega denarnega

sklada in finančnih korporacij razvitega sveta pa je samo posledica tega temeljnega protislovja.

Vedeti moramo, da na svetu ni gospodarskega sistema, ki bi temeljil na enem samem teoretičnem izhodišču. Tudi samoupravni gospodarski sistem ni v celoti in izključno zaznamovan s samoupravljanjem. Nasprotno: v prizadevanjih, da bi se »osvobodil« prvini, ki niso primerne za našo ideološko usmeritev, smo ga na svoji zgodovinski razvojni poti v različnih obdobjih zelo spreminjali. Tako smo ga v letih 1970-1980 uporabljali predvsem za »razbijanje« klasičnih okovov etatičnega in klasičnega blagovnega gospodarjenja.

Naš teoretični odnos do obeh usmeritev je bil glede na nekatera bistvena vprašanja zelo različen. Gre za različno razlaganje družbene lastnine in delitve po delu, pa tudi za različno teoretično razumevanje blagovnega gospodarstva (namreč za načelno podobnost in različnost socialističnega blagovnega gospodarstva in kapitalističnega, pa tudi za temeljne oblike organiziranosti gospodarstva, za teoretično razjasnjevanje dohodka in zakona vrednosti itd.).

Zagovorniki sistema »socialistične blagovne proizvodnje« obravnavajo: a) družbeno lastnino nad proizvajalnimi sredstvi kot nelastnino; b) dohodek kot družbeno priznanje za delo kolektiva in kot motiv za njegovo poslovanje; c) temeljne organizacije združenega dela in druge oblike organiziranja gospodarstva kot zanikanja podjetja; d) samoupravno sporazumevanje in družbeno dogovarjanje kot nadomestilo trga in državnega urejanja odnosov med gospodarskimi subjekti ter odnosov med njimi in družbenimi dejavnostmi in; e) samoupravno združevanje dela in sredstev kot prednost pred kreditnimi odnosi in vseh oblikah oblikovanja centralnih investicijskih skladov.

Zagovorniki sistema »blagovne proizvodnje v socializmu« pa omenjene prvine razumejo drugače, namreč tako: a) da morajo delovni kolektivi družbena sredstva za proizvodnjo vzdrževati, izboljševati in povečevati v svojem in v celotnem družbenem interesu; b) da dohodek ni samo rezultat dela tistega delovnega kolektiva, ki ga v primarni delitvi ustvarja, temveč celotnega družbenega dela in s tem tudi posebnih tržnih in naravnih okoliščin; c) da je temeljna organizacija tudi blagovni proizvajalec in da ustvarja dohodek tudi s prodajo blaga in storitev na trgu,

tako kot podjetje (ne pa samo s sporazumno dogovorjenimi dobavami njenih izdelkov in storitev vnaprej znanim uporabnikom) in da je mogoče tudi v sami delovni organizaciji prepoznati nekatere oblike podjetja; d) da imamo nasproti homogenosti dohodka in negaciji vrednotenja delovne sile v vnaprej določenimi osebnimi dohodki tudi kategorijo zagotovljenega dohodka; e) da imamo po negaciji povezovanja akumulacije z družbenimi sredstvi v skupini osmih kazalcev, s katerimi prikazujemo rezultate dela delavcev in poslovanja temeljne organizacije, tudi »kazalec« akumulacije v primerjavi s povprečno izkoriščenimi sredstvi; f) da sistem analogno določilom pod »(d)« in »(e)« izrecno priznava »neko ekonomsko strukturo dohodka; g) da se sistem »zavzema« za sporazumevanje in dogovarjanje, da pa je hkrati uzakonil tudi trg in državno usmerjanje in; h) da nasproti razglasenemu samoupravnemu združevanju dela in sredstev močno spodbuja kreditne odnose, namesto nadomestil za združena sredstva pa praj tako močno podpira obresti.

Naš gospodarski sistem je v svojih načelnih določilih in rešitvah kompromis med obema konceptoma. V tem kompromisu pa ni ravnotežja. Prevladuje prvi koncept, drugi pa se sramežljivo skriva v načelnih določilih. Bolj ko gre za normativna določila operativne narave, bolj prvi koncept prevladuje nad drugim. In toliko bolj se poglobljajo razlike in spopadi s stvarnostjo, kar ima zelo slabe posledice za razvoj in pači družbene odnose. Zato se nam tržna razmerja in merila, kot so cene, obresti, devizni tečaj, izgube, dobički, dohodek itd. pojavljajo v fiktivnih oblikah in brez izjeme pomenijo obratno smer prelivanja novonastale vrednosti od tiste, ki jo zahteva blagovno gospodarstvo — ter nagrajujejo gospodarsko neučinkovitost na račun učinkovitosti. Toda če posamezni gospodarski subjekti s fiktivnimi dohodki še lahko pokrijejo svojo neučinkovitost, če to lahko store cele skupine, pa tega ne more storiti gospodarstvo v celoti. To dejstvo zelo nazorno dokazuje vse večja inflacija.

Dolgoročni program gospodarske stabilizacije je zato med drugim tudi družbeno odločitev, da bomo gospodarski sistem spremenili tako, da bo institucionalni okvir blagovnega gospodarjenja odraz ekonomskih zakonitosti in v skladu z našim zavestnim gospodarskim ravnanjem.

V. O.

Razvoj Slovenije v stabilizacijskih razmerah (6)

Tudi leta 2000 še ne bomo na pragu komunizma

Pripravlja: Vinko Blatnik

ŠKODLJIVI UČINKI EKSTENZIVNEGA RAZVOJA

Emil Milan Pintar je opozoril na velik delež zaposlenih v administraciji s konkretnim podatkom:

— Ta podatek se nanaša na področje izobraževanja. Gre za zaposlovanje profesorjev na višjih ravneh izobraževalnega procesa in na področju raziskovanja. V zadnjih 8, 10 letih se je zaposlovanje teh profesorjev in raziskovalcev povečevalo po manj kot 2-odstotni stopnji na leto, zaposlovanje v kategoriji zaposlenih v družbenopolitičnih organizacijah in organih, sindikatih in gospodarskih zborskih pa je naraščalo po 23-odstotni letni stopnji. Gospodarstvo je materialno vse bolj obremenjeno. V vsem tem času pa nismo uspeli ustvariti proizvodnje novega tipa znanja, inovativnega znanja. Od treh možnih sistemov izobraževanja, ki danes prevladujejo v svetu, imamo razvit en sam sistem, a to relativno dobro — šolski sistem. Relativno slabo imamo razvito izobraževanje ob delu, nimamo pa razvitega sistema samoizobraževanja, takšnega, o katerem Švedi trdijo, da postaja celo odločilen za pridobivanje znanja. Delavec mora nameniti četrtno svojega prostega časa za samoizobraževanje, sicer bo nujno izpadel iz konkurence za bolj plačana delovna mesta. Tako podatki kažejo, da se Jugoslavija, v njenem okviru pa tudi Slovenija, od leta 1965 dalje tudi zaradi nizke izobraženosti zaposlenih postopno izključuje iz svetovnih trgov in iz svetovne proizvodnje. Ti podatki tudi povedo, da že 20 let upadajo investicije v znanost, tako absolutno kot relativno.

Veliko ekonomsko škodo smo si nakopali z našim zaposlovanjem delovne sile v 60 letih. Po letu 1965 imamo v Sloveniji polno zaposlenost; nismo namreč zamenjali ekstenzivnega modela razvoja za intenzivni. Tako smo iz dežele emigrantov postali imigrantska dežela ter ustvarjali čedalje manj nove akumulacije, čedalje več pa je porabljali. Ob teh dejstvih si bomo morali zdaj priboriti večjo vlogo na mednarodnih trgih, in to v zares težavnih notranjih gospodarskih razmerah, saj v vrsti proizvodnih področjih ne moremo konkurirati tujini. V projektu »Slovenija 2000« smo zavrnili obnovitev klasičnega liberalnega kapitalističnega razvoja. To obnovitev bi bilo moč izraziti s pozivom: žrtvuemo družbeno integracijo za visoko stopnjo ekonomske rasti, odločimo se za trdno ekonomijo z vsemi posledicami! Zavrnili pa smo tudi drugo možnost, tisto, ki pelje v smer birokratske integracije, naraščanja birokratskega aparata, kajti razvoj v tej smeri nima perspektive; pripelje lahko le do razkroja družbene integracije. Zastavilo se je eno samo vprašanje: kaj v Sloveniji narediti, da bi se izognili tema dvema pastema v razvoju — restavraciji preseženega na eni strani in ukijanju samoupravnih družbenoekonomskih odnosov na drugi. Tako je nastal projekt kot skupek nalog oziroma kot scenarij razvoja. Zdjaj moramo selekcionirati ideje in ustvariti model, ki nam bo omogočil razvoj v naslednjih 15 letih. Ob tem bi rekel samo, da se bomo teh 15 let, ki so pred nami, mnogo težje razvijali, kot smo se zadnjih 15 let. Ne bi bilo prav, če bi živeli v utvarji, da je naš razvoj zagotovljen. Velike družbe, velike ekonomije z ogromnimi intelektualnimi zmogljivostmi, zaostajajo v razvoju, in to že desetletja. Poglejmo samo, kaj se je dogajalo z Veliko Britanijo v času 1950—1970 in kaj se dogaja z nekaterimi drugimi družbami! Ne misliti, da ne more priti do zastojev v razvoju! Kot raziskovalci in načrtovalci družbenega razvoja smo soodgovorni za to, da se nam to ne zgodi. In če bomo ob tem ostali nemočni, nas ne čaka nič dobrega. Sedanji spontani trendi razvoja nas ne peljejo naprej. Uspešen razvoj si bomo morali sele zaslužiti, in to vsak dan posebej ter z dobro premissljenimi odločitvami.

Dr. Cveta Mlakar ni bila zadovoljna z ohlapnimi, premalo jasnimi formulacijami o možnostih razvoja Slovenije, zapisanih v obravnavanih dokumentih. Svoje pomisleke je izrazila takole:

— V sintezi piše: Slovenija bi se morala preusmeriti v tehnološki razvoj. To se mi zdi utemeljeno in prepričljivo. Potrebna je usmeritev v tehnološko razvojno intenzivno proizvodnjo. Vrhunska tehnologija, inventivnost zlasti v elektroniki, strojogradnji — vse to so spodbujevalci razvoja druge industrije in kmetijstva, vključevanja gospodarstva v mednarodno menjavo. Vprašanje pa je, ali bo ta ekonomsko res potrebna in prepričljiva usmeritev vodila našo družbo že okrog leta 2000 v takšen razvoj in napredek, da bi lahko govorili o glavnih procesih, ki vodijo neposredno v komunizem. Mislim, da nas že izkušnje iz našega

povojnega razvoja opozarjajo na vrsto težav v razvoju, na njegova protislovja, na premajhno skrb za okolje, na nujnost nakupov kapitalistične tehnologije («socialistične tehnologije» nimamo in si je tudi ne moremo oblikovati v 10, 15 letih itd.). Po ocenah ekonomistov bo ekonomska rast in rast svetovne trgovine vse do leta 1990 skromna, in to ne samo v nerazvitih deželah, marveč tudi v razvitih. Več kot 10 let še bo naše odplačevanje dolgov zelo omejevalo našo lastno akumulacijsko sposobnost. Zdjaj smo na robu evropske lestvice inventivnosti. Vizija o ciljnih družbenega razvoja ni sporna, vendar ti cilji niso tako blizu, kot jih navaja sinteza. Zelo pomembno bi bilo, če bi bili v gradivih navedeni stvarni in konkretni cilji za naslednjih 25 let, in sicer kot delni cilji, ki naj bi bili hkrati tudi stvarni, da bi ljudje načrtovalcem razvoja verjeli. Neutemeljena je tudi ostra ločitev na tisti del materialne proizvodnje, kjer ljudje nimajo belih ovratnikov, in na strokovno upravljalški aparat materialne proizvodnje, ki ima bele ovratnike. Menim, da je strokovno upravljalški aparat v materialni proizvodnji funkcionalno povezan z nematerialno proizvodnjo in celo z javno upravo. V sodobni tehnologiji si prizadevamo, da bi delavci-samoupravljalci čimbolj neposredno upravljali celotni proizvodni proces na strokovnih podlagah, zato je takšna ločitev nesmiselna. Delavec-samoupravljalca bo vsaj v bližnji prihodnosti, do leta 2000, sam svoj »plavi in beli ovratnik« v upravljanju celotne reprodukcije. Menim, da bo treba strokovno upravljalško delo v materialni in tudi nematerialni proizvodnji v prihodnje vse bolj neposredno podrežati delovnemu pa tudi tehnološkemu procesu. Menim tudi, da ni smiselno obravnavati nevarnosti, da bi se vrnili v blagovno proizvodnjo prejšnjega stoletja: to ni več varianta niti za kapitalizem, saj si v 20. stoletju ne more z razvijanjem takšne proizvodnje več obetati visoke stopnje gospodarske uspešnosti in rasti.

BREZ POSLUHA ZA UČINKE EKONOMSKIH ZAKONITOSTI

Pri branju gradiv o možnostih razvoja se vsiljuje vtis, da je blagovna proizvodnja kriva za naše sedanje težave. Vendar ni tako, saj smo se za blagovno proizvodnjo dolgo zavzemali le v besedah. Naš dolgoročni program gospodarske stabilizacije poudarja sicer velik pomen zakonitosti blagovne proizvodnje za naš napredek, vendar pa bi bilo ob teh poudarkih potrebno tudi jasneje razčleniti oziroma opredeliti, kaj je sploh socialistična blagovna proizvodnja. To je temeljno vprašanje našega razvoja. Hočemo blagovno proizvodnjo, ne vemo pa, kaj je. V analizi sedanjih razmer je navedena vrsta pojavov in pomanjkljivosti našega dosedanjega odločanja, manjka pa analiza vzrokov, ki so pripeljali do sedanjega stanja. Zakaj analiza vzrokov? Zato, da bi se naša družba znala odvrniti od takšnih vzrokov ter jih preseči, da bi si izboljšali prihodnji razvoj. Naša ekonomska politika in politika razvoja, seveda pa tudi naše resolucije, niso vsebovale meril, ki bi temeljile na objektivnih ekonomskih zakonitostih. Zato je bila ekonomska politika in politika razvoja lahko v veliki meri samovoljna, neučinkovita, vsiljiva, nestrokovna, hkrati (in zato) pa ni bila sposobna, da bi obvladala družbeno reprodukcijo v celoti. Tudi zadolževanje samo po sebi ni krivo za sedanje gospodarske razmere; krivo je to, da teh posojil (imeli pa smo jih veliko) nismo vlagali pretežno produktivno. A tudi, če smo jih že vlagali v proizvodna področja, so bile naložbe neučinkovite, zasnovane na podlagi zastarelih licenc in tehnologije itd. Če bi bile naložbe strokovno, ekonomsko in zlasti analitično utemeljene, nam zdaj ne bi tako zelo primanjkovalo sredstev za odplačevanje dolgov, skupaj z anuitetnimi obrestmi. Pomembno je tudi, da se zavedamo nenehnega zoževanja materialne osnove samoupravljanja, in to zato, ker moramo velik del novoustrvarjene vrednosti izročati tujim bankam. Ta materialna osnova bi bila večja, če bi začeli zoževati birokracijo vseh vrst in na vseh ravneh. Ta naloga spada med temeljna izhodišča za naš prihodnji ekonomski in družbeni razvoj. Temeljito spodreževanje birokracije in birokratizma bi imelo tudi mobilizacijski in motivacijski pomen za delovne ljudi — samoupravljalce. To je, ob viziji prehoda v komunizem, naš sedanji glavni družbeni problem. Poleg družbenih motivacij za samoupravno odločanje pa so temeljnega pomena tudi ekonomske motivacije. Gre predvsem za delitev po delu in rezultatih dela. Blagovna proizvodnja vsebuje vse glavne ekonomske spodbude za razvoj produktivnosti dela in proizvodnje. Res je, da je protislovna, prav zato pa je nujno, da jo celovito analiziramo.

(Nadaljevanje prihodnjic)

Davki, davki...

Davki so instrumenti ekonomske politike, pomagajo namreč usmerjati tok družbenih sredstev, obenem pa so seveda dobrodošla oblika »zdrževanja dela sredstev« v državni blagajni. Natančno vodenje davčne politike je zavoljo velikega števila oblik in velikosti davčnih stopenj zapleteno, tako da osnovni namen uvedbe davka na nek izdelek včasih ne zadene v črno. Seveda je presoja o tem odvisna od tega, od kod gledate: z zornega kota državnega proračuna in njegovih potreb ali s stališča uporabnika obdavčenega blaga.

Zaradi tega seveda dopuščamo, da se tudi z našim mnenjem ne bodo vsi strinjali. Toda kljub temu se nam zdi vredno spodbuditi razmišljanje z našega zornega kota. Gre za nekaj pojavov neprimerne in nepotrebne obdavčitve, ki smo jih »odkrili« v zadnjem času: za obremenitev gasilske opreme, osebne zaščitne opreme in računalnikov. Primeri imajo skupno to, da so obdavčeni in da po našem mnenju ta obremenitev ne služi ničemu, razen polnjenju zveznega proračuna.

V zadnjem času je veliko slišati o potrebi, da bi sleherni občan imel osebno zaščitno opremo za varstvo pred napadom s tako imenovanimi ABK sredstvi. Imeti takšno opremo doma za vsak primer seveda ni neumno. Toda proizvodnja je draga in oprema tudi, zato je veliko vprašanje, ali si jo bodo občani v resnici tudi kupili. Sicer naj bi akcijo v glavnem vodile krajevne skupnosti, ki naj bi imele pri davkih olajšave. Kupiti bi jo bilo menda moč tudi na posojilo. Toda če jo bo občan hotel kupiti sam, v trgovini, bo moral plačati prometni davek. Čemu, se sprašujemo, ta razlika za tako pomembno in potrebno opremo?

Prav tako koristno zaščitno sredstvo so gasilne naprave. Toda predpisi tudi v tem primeru dajejo prednost družbenemu sektorju (beri - kupcem z naročilnicami) pred zasebniki. Občan, ki bi si rad kupil gasilno napravo, bodisi za lastno stanovanje, hišo, ali za avtomobil, mora ob nakupu prispevati v občinski, republiški in zvezni proračun skupno skoraj 29 odstotkov vrednosti aparata. Požari na avtomobilih ali v stanovanjih sicer niso tako zelo pogosti, toda, ko se nesreča zgodi in gasilcev ni blizu...

Zgodba zase so pravkar uvoženi 16-Kbitni mikroročalniki Sinclair iz Velike Britanije, katerih cena je na našem trgu dosegla skoraj astronomskih 70 tisočakov. Kvečjemu tretjino tega zneska je prispela devizna cena računalnika (vendar bi glede na cene tega tipa računalnika v tujini raje verjeli, da še manj). Ostali del zneska odpade na »stroške« Iskre in »stroške« zvezne uprave (carino in davke).

Menda nas bo kaj kmalu »vzel hudič«, če ne bomo mladih pokolenj navadili na delo z računalniki. Toda to spoznanje ne gre skupaj s padajočim življenjskim standardom in ceno omenjenih računalnikov...

Tako. V teh primerih po našem mnenju davki nimajo nič skupnega z namenom uporabe omenjenih izdelkov. Najbrže pa bi jih - če bi se malo bolj potrudili - izbrskali še več.

Boris Rugelj

**Rokovnik
priročnik
za leto
1985
še boljši!**

Cena je 500 dinarjev
Priročnik lahko že naročite pri Delavski enotnosti, Celovška cesta 43, Ljubljana, p.p. 313-VI

Beneficirana delovna doba

Najpogostejša v prometu in rudnikih

V sistem pokojninskega in invalidskega zavarovanja je vključen tudi institut povečane zavarovalne dobe, v praksi bolj znane pod imenom beneficirana delovna doba. Skupščina skupnosti zato redno enkrat letno razpravlja o podatkih, ki prikazujejo gibanja števila del in nalog, kjer se zavarovalna doba šteje s povečanjem, število izvajalcev, panoge dejavnosti in podatke o upokojencih, ki so delali na beneficiranih delih in nalogah.

Zadnji seji skupščine so bili posredovani podatki, ki veljajo za leto 1983. Naj navedemo nekaj zanimivejših. V Sloveniji je delalo konec leta 1983 v družbenem sektorju na 132 delovnih mestih, kjer se zavarovalna doba šteje s povečanjem, 35.130 zavarovancev ali 4,4 odstotka vseh, ki so delali v družbenem sektorju. Po globalnih podatkih za Jugoslavijo pa na okoli 600 delih in nalogah, kjer se zavarovalna doba šteje s povečanjem, dela približno 700.000 delavcev ali 14 odstotkov vseh zaposlenih v družbenem sektorju.

Največ zavarovancev je lani delalo v Sloveniji na beneficiranih delih v prometu (30,37%), takoj za tem pa v rudnikih (25,67%). Največ jih je imelo povečanje 12 mesecev dejanskega dela za 14 mesecev zavarovanja (40,34%), najmanj pa najvišjo stopnjo povečanja 12 mesecev za 18. Med upokojenci, ki so delali na beneficiranih delovnih mestih, pa je največ rudarjev s stopnjo povečanja 12 za 16 mesecev.

V primerjavi z letom 1982 se je število del in nalog, na katerih je priznana povečana zavarovalna doba, zvišalo za 11. To je posledica ponovne oživitve proizvodnje v topilnici živega srebra v idrijskem rudniku in ponovne zasedbe del na nekaterih delih pri elektrolizi aluminija v TGA Boris Kidrič Kidričevo.

Skupščina skupnosti je sprejela pobudo Zdravstvene skupnosti Slovenije za spremembo in dopolnitev samoupravnega sporazuma o medsebojnih pravicah in obveznostih v zvezi z ugotavljanjem in

lidnosti zavarovancev, ki sta ga skupnosti sprejeli leta 1979. Z njim sta uredili vprašanja, ki so se pojavljala v postopku za ugotavljanje invalidnosti, da bi na ta način pospešili postopek. S tem namenom sporazum določa tudi roke, v katerih morajo zdravstvene ustanove, invalidske komisije in skupnost zagotavljati potrebno medicinsko dokumentacijo oziroma sklepe. Sporazum pa tudi obvezuje podpisnike, da preverjata njegovo uresničevanje. Glede na to je Zdravstvena skupnost pripravila analizo, v kateri ugotavlja, da je treba nekatera določila sporazuma spremeniti. Razlog za to so predvsem številne sistematske spremembe na področju zdravstvenega in pokojninsko-invalidskega zavarovanja. Odbor za plan in finance skupščine skupnosti je ob obravnavi te pobude menil, da bi sporazum kazalo dopolniti oziroma spremeniti tudi zaradi pomanjkljivosti, ki jih pri njegovem upoštevanju ugotavljajo invalidske komisije.

M. L.

Gorenje-Fecro dosega zahtevne cilje

Vse širša pot na konvertibilni trg

V Gorenje-Fecro so si za leto določili dokaj zahtevna cilja. V primerjavi z letom 1983 morajo povečati fizični obseg proizvodnje za 15 odstotkov, konvertibilni izvoz pa kar za 100 odstotkov. Ob polletju so ugotovili, da bodo te naloge tudi uresničili!

Medtem ko so dve stoletji kovači iz Slovenj Gradca v glavnem predelovali kovine tako, da so jih kovali, so po letu 1972 v Gorenju Fecro najprej začeli izdelovati pomivalna korita, pozneje pa so začeli izdelki iz nerjavečih materialov, da bi končno prešli na proizvodnjo nerjaveče opreme za kmetijstvo in živilstvo v okviru zelenega programa Gorenje. Tako zdaj v Slovenj Gradcu izdelujejo sodobno nerjavečo opremo za molžo in hlajenje mleka ter opremo za klavniško in mesnopredelovalno industrijo, izdelujejo pa še kose ter razne nože in odkovke za kmetijske stroje.

Tako uspešno nadomeščajo uvoz tovrstne opreme s konvertibilnih tržišč, uveljavljajo pa se tudi s prodajo na tuje. Na tržišče so poslali tudi že prvo opremo za klavnice perutnine, pripravljajo proizvodnjo opreme za predelavo rib. V zadnjem letu dni je Gorenje Fecro opremilo klavnice in mesno predelovalno industrijo v Kikindi, Kragujevcu, Zalogu, Vrbovcu, Prijedoru, Nišu, Celju, Šentjurju, Sečovljah, Sesvetih, Bosanski Gradiški, Murski Soboti itd.

V Gorenju-Fecro, tovarni nerjaveče opreme za kmetijstvo in živilstvo Slovenj Gradec, se zadnje čase pospešeno pripravljajo na ponudbo kompletne tehnologije, to je od priprave projektov, izdelave in montaže opreme, usposabljanja delavcev, nadzora pri poskusnem obratovanju do vzdrževanja opreme. Ta višja oblika ponudbe bo prav gotovo zahtevala dodatna prizadevanja posebno strokovnjakov.

Marijan Lipovšek

KRATKE DOMAČE

Rudnik živega srebra v BiH?

V idrijskem rudniku naj bi letos pridobili 75 ton živega srebra, pričakujejo pa, da bodo že čez tri leta lahko s predhodno posodobitvijo proizvodnje zadostili vsem jugoslovanskim potrebam, okoli 150 ton.

Rudnik je bil ob polletju brez izgube, vendar so morali zapositi republiški sklad za rezerve, naj jim odloži odplačevanje 177 milijonov dinarjev izgube iz prejšnjih let (samo obresti za ta posojila so v prvem polletju znašale več kot 4,5 milijona dinarjev).

Največja težava idrijskega rudnika je odliv kvalificirane delovne sile zaradi zamrzjenih osebnih dohodkov (po zakonu o prepovedi razpolaganja z delom družbenih sredstev za izplačilo osebnih dohodkov od marca dalje). Trenutno zaposlujejo 190 namesto predvidenih 210 delavcev, ki prejemajo tudi za pol nižje osebne dohodke kot velenjski rudarji ali, denimo, delavci rudnika urana v ustanavljanju na Žirovskem vrhu (ki je od idrijskega oddaljen borih 25 kilometrov). Njegova usoda pa se lahko bistveno spremeni tudi z uvedbo že napovedane proizvodnje živega srebra kot »stranskega« proizvoda pri izločanju iz koncentratov svinca, cinka in barita v rudniku Varcš (Energoinvest) v BiH. Predvidena zmogljivost v tem rudniku naj bi znašala 50 ton, tehnologijo, čeprav v Idriji s potrebnim znanjem že razpolagajo, pa nameravajo celo uvoziti iz Belgije.

Ali bo torej spet uresničena naložba (tokrat v predračunski vrednosti okrog 300 milijonov dinarjev), ki pomeni podvajanje zmogljivosti brez prejšnjega dogovora na »enotnem« jugoslovanskem trgu? Vse kaže tako.

I. Ž.

Stvarni načrti

V hrastniški steklarni so za letošnje načrtovali 29.500 ton avtomatsko in ročno obdelane stekla; kot zdaj kaže, bodo ta načrt celo presegle za okoli 31.000 ton in izvozili za okoli 9 milijonov dolarjev izdelkov. Letos so precej povečali trgovino z ZDA in začeli izvažati avtomatsko obdelano steklo (ki predstavlja levji delež njihove proizvodnje), in sicer prvih 5 milijonov posebnih kozarcev v Italijo (firmi Saivo). Da bi bili laže kos obsežnejšim naročilom in zahtevam za boljšo kakovost, so hrastniški steklarji medtem že namenili 100 milijonov dinarjev za sodobnejšo, polavtomatsko opremo nove lakirnice in skladišča. Želeli bi si nekoliko večje devizne pravice, saj potrebe po uvoženih surovinah (kremenčev pesek) in opremi, ki bi jo potrebovali z Zahoda, presegajo njihove zmogljivosti. So pa aktivni izvoznik - s povprečnim letnim razmerjem 9 proti 3 v korist izvoza.

I. Ž.

Največji izvoz hmelja

Spravilo hmelja je pri kraju. Kot previdno ocenjujejo na poslovni skupnosti za hmelj v Zalcu, bo letošnja letina v Savinjski dolini in drugod po Sloveniji »ena povprečnih«, vendar tako po količini kot po kakovosti »vsekakor boljša od lanske«. Znašala naj bi do 4100 ton.

Ker bodo več hmelja za domače pivovarne letos pridelali v Vojvodini (tako so sami napovedali), ga bo Hmezd lahko izvozil 3200 ton v vrednosti 10 do 11 milijonov dolarjev, to je največ doslej. Ker pa se konkurenca na mednarodnem hmeljarstvem trgu iz leta v leto zaostruje zaradi presežkov iz prejšnjih dobrih letin, je hud pritisk na vrhunsko kakovost pošiljk. Tega se tudi pri Hme-

B. R.

To knjžico lahko berete na zelo različne načine. Lahko samo pogledate, kaj storiti v povsem določenem primeru, ko je v delovni organizaciji zaškripalo na tem ali onem mestu. Zvedeli boste, kaj o tem določenem primeru pravi zakon, kaj vam je storiti, kam in na koga se morate obrniti. To je v zadnjem delu knjige.

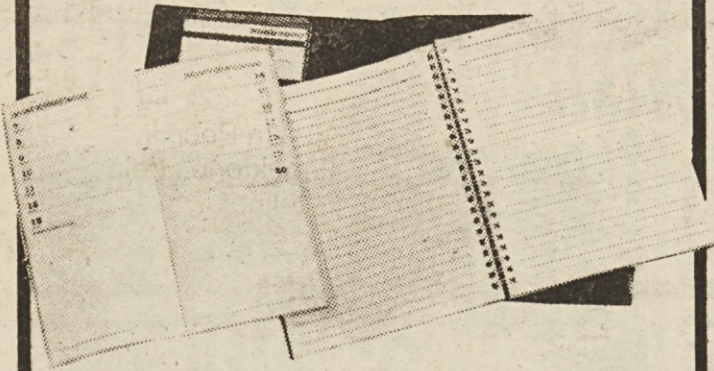
Lahko berete kratke strokovne razlage posameznih značilnosti naše družbene in državne ureditve in samoupravljanja. Te boste našli po vsej knjigi.

Lahko se seznanite s kratkimi prikazi zgodovine samoupravljanja, od kod izvira, kako se je začelo pri nas. To je na začetku knjige. Za lažjo presojo, kako ravnati v zadregah, zagatah in stiskah, vam bodo morebiti koristno služile kratke reportaže, ki se tudi vrstijo po vsej knjigi. Opisujejo resnične primere, povedo, kje in kdaj so se zgodili, in če veste, kako so kje drugje rešili podoben primer, boste lažje rešili svojo zadrego. Lahko pa tudi preprosto preberete knjigo od začetka do konca. Tudi to bo zanimivo.

**Rokovnik-priročnik za leto 1985
še boljši!**

Rokovnik-priročnik velikosti 15,7 x 20,7 cm. Ovitek iz plastične folije, v barvi naravnega ušnja, tiskan na brezlesnem papirju. Sestavlja ga trije aktualni teksti:

- Za presojanje rezultatov gospodarjenja morajo biti delavci o njih dobro informirani, avtorica Francka Herga
- Kako oblikovati in deliti sredstva skupne porabe, avtorica Marija Pukl
- Delo sindikata in njegovi uspehi odvisni od vseh, ki so vanj včlanjeni, avtor Franček Kavčič.

Rokovnik vsebuje še:

- črtni blok za zapiske na 192 straneh v spirali
- koledar za leto 1984, 1985 in 1986
- beležni del za naslove in telefonske številke.

NOVOST:

- tedenski terminski koledar po dnevih
- prozoren ovitek za vizitke.

Rokovnik je oproščen plačila prometnega davka; sredstva zanj lahko namenite iz sklada za izobraževanje.

Cena v prednaročilu (velja do izida rokovnika) je 420 dinarjev, po izidu rokovnika (v septembru) pa 450 dinarjev.

Delovnim organizacijam po želji natisnemo na ovitek ime in zaščitni znak (kar ni vračunano v ceni). Če naročnik želi dotisk propagandnih strani, se to zaračuna po posebnem dogovoru.

Podrobnejše informacije dobite tudi po telefonu na številko (061) 320-403, za dodatke vas na vašo željo obišče tudi naš predstavnik.

Prednaročila sprejema: DELAVSKA ENOTNOST, Prodaja edicij DE, Ljubljana, Celovška 43 in Knjigarna Delavske enotnosti, Tavčarjeva 5 v Ljubljani.

**cena
v prednaročilu samo
se do 1.10.**

NAROČILNICA

Pri Delavski enotnosti, Ljubljana, Celovška c. 43, nepreklicno naročamo:

..... izvod(ov) Rokovnika-priročnika 1985

- a) brez sitotiska
- b) s sitotiskom (v primeru dotiska priložite film ali znak)

Naročeno pošljite na naslov: .....

Ime in priimek podpisnika: .....

Datum: ..... Podpis naročnika

(žig)

**PRI VAŠEM PRODAJALCU
ČASOPISOV!**

**mo so
žena**

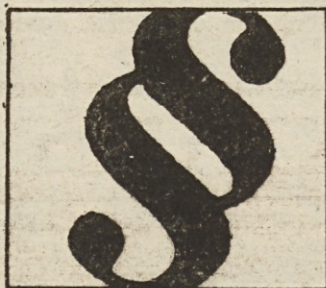
**OZIMNICA
V DOMAČI
SHRAMBI**

PRVA SLOVENSKA ŽENSKA IN DRUŽINSKA REVUJA

Ali so naše kmetice zapostavljene?
Brez računovila bi se še bolj izgubile.

Prva slovenska ženska in družinska revija

Pavšalna odškodnina

IZ PRAKSE SODIŠČ ZDRUŽENEGA DELA

Zakon o združenem delu je predvidel možnost, da delavci temeljne organizacije s samoupravnim splošnim aktom, s katerim urejajo delovno razmerje, določijo za škodo, ki so jo povzročili delavci, pavšalno odškodnino (1. odst. 206.čl.) Za določitev pavšalne odškodnine zakon postavlja naslednje pogoje:

- delavec je s škodljivim ravnanjem ali opustitvijo povzročil škodo;
- škoda je vplivala na delovni proces in izpolnjevanje obveznosti drugih delavcev;
- škoda je delavec povzročil namenoma ali iz hude malomarnosti;
- podana je vzročna zveza med ravnanjem oziroma opustitvijo in nastalo škodo;

natančnejšega zneska ni mogoče ugotoviti, ali pa bi bilo ugotavljanje v zvezi z nesorazmernimi težavami oziroma stroški.

Možnost določitve pavšalne odškodnine so delavci temeljnih organizacij določili v pravilnikih o delovnih razmerjih ali pa v pravilnikih o odgovornosti delavcev. Ta določila o pavšalni odškodnini utrjujejo pravilen odnos do dela oziroma delovno in tehnološko disciplino.

Pavšalna odškodnina ni denarna kazen

Določba nekaterih samoupravnih splošnih aktov, s katerimi se ureja pavšalna odškodnina, se zelo približujejo določilom o disciplinski odgovornosti in disciplinskemu ukrepu denarne kazni. Škodljivo ravnanje delavca ima sicer lahko za posledico obe odgovornosti: materialno in disciplinsko, toda pavšalna odškodnina se bistveno razlikuje od disciplinskega ukrepa denarne kazni. Te razlike so:

1. denarna kazen se kot disciplinski ukrep lahko izreče le za tiste hujše kršitve delovnih obveznosti, ki jih določa zakon (196.člen ZZZ in 152.čl. ZDR)
2. denarna kazen se izreče za hujšo kršitev delovne obveznosti ne glede na morebitno škodo, ki jo je delavec povzročil s kršitvijo;
3. denarna kazen se sme izreči največ do 10% zneska enomesečne akontacije osebnega dohodka;
4. pravnoomočna odločba disciplinske komisije o izrečenih denarni kazni je izvršilni naslov, medtem ko odločba samoupravnih organov o obveznosti plačila pavšalne odškodnine nima takega značaja, saj mora temeljna organizacija odškodnino uveljavljati pred sodiščem združe-

nega dela, če delavec ne pristane na plačilo;

5. kršitev delovne obveznosti je lahko storjena tudi iz navadne malomarnosti, medtem ko mora delavec škodo povzročiti namenoma ali iz hude malomarnosti.

Tako disciplinski ukrep denarne kazni kot tudi pavšalna odškodnina pa naj služita pri utrjevanju delovne discipline in pravičnega odnosa do dela. Opozoriti je potrebno na misel Edvarda Kardelja, da denarna kazen (to velja tudi za pavšalno odškodnino) ne pomeni vračanja na stare »globe«, ki so bile znane v kapitalizmu. Ne gre za vprašanje kapitalistične globe, ampak za vprašanje neke specifične vrste kvalitete dela (govor Edvarda Kardelja na seji CK ZKS 28. 6. 1978, »Delo«, 23. 2. 1980).

Sicer pa določilo ZZZ o pavšalni odškodnini ni povsem novo, saj je že zakon o pravnem postopku dal možnost sodišču, da o odškodnini odloči po prostem preudarku, če se višina škode ne da ugotoviti ali bi se mogla ugotoviti samo z nesorazmernimi težavami (223.čl.)

Pojem škode

Po zakonu o obligacijskih razmerjih je škoda zmanjšanje družbenih sredstev oziroma nekoga premoženja (navadna škoda) in preprečitev njihovega povečanja (izgubljeni dobiček), pa tudi povzročitev telesnih ali duševnih bolečin ali strahu drugemu (negotna škoda) (155.čl.). Ni dvoma, da ZZZ predvideva pavšalno odškodnino le za gmotno škodo in to za tisto, ki je kakorkoli vplivala na delovni proces in izpolnjevanje obveznosti drugih delavcev. Škoda mora torej nastati, sicer tudi pavšalne odškodnine ni možno ugotavljati. Če je višina škode evidentna, potem prav tako ne moremo govoriti o pavšalni odškodnini, marveč mora povzročitelj povrniti celotno škodo. Tudi zakon poudarja, da lahko temeljna organizacija zahteva celotno škodo, če je ta znatno večja od pavšalne odškodnine.

Za dejanja, za katera je predvidena pavšalna odškodnina, se višina škode torej praviloma ne ugotavlja. Tedaj jo mora delavec plačati v polnem znesku. Tako stališče je zavzela tudi sodna praksa (sklep Sodišča združenega dela SR Slovenije, Sp 237/80 z dne 4. 3. 1980), saj bi preverjanje in dokazovanje natančnega zneska povzročene škode pomenilo, da bi določila o pavšalni odškodnini izgubila svoj pomen.

Pri določanju obveznosti za poravnavo pavšalne odškodnine se upošteva znesek, ki ga za posamezna škodljiva dejanja ali opustitve predvideva samoupravni splošni akt temeljne organizacije. Tako je delavec, ki je delal na liniji — tekočem traku — nepravilno izostal z dela, zato je bilo potrebno zaradi nemotenega poteka delovnega procesa praznino na liniji nadomestiti z drugim delavcem. Ker je poznal naravo dela, bi se moral zavedati, da bo z izostankom nastala škoda, zato je sodišče sklenilo, da je bila škoda povzročena iz hude malomarnosti. Ne glede na to,

da je tekoči trak stekel s preazporeditvijo delavcev, je moral delavec, ki je neopravičeno izostal, plačati pavšalno odškodnino po merilih iz samoupravnega splošnega akta (odločba Sodišča združenega dela SR Slovenije, Sp 862/79 z dne 20. 12. 1979).

Škodljiva dejanja ali opustitve

Delavci temeljne organizacije sami določajo, za katera škodljiva dejanja ali opustitve bodo predvideli pavšalno odškodnino. Ni možno predvideti pavšalne odškodnine za vsako škodljivo ravnanje ali opustitev na delu oziroma v zvezi z delom, ampak le za tista dejanja, oziroma opustitve, ki so vplivala na delovni proces in izpolnjevanje obveznosti drugih delavcev. Najpogostejši primeri, ki jih zasledimo v samoupravnih splošnih aktih, so tile:

- neopravičeni izostanek z dela,
- neopravičeno zamujanje dela,
- predčasno odhajanje z dela,
- neupoštevanje obveznosti glede odpovednega roka po podani odgovodi delovnega razmerja itd.

Od vsake posamezne temeljne organizacije je odvisno, kako bo opredelila posamezna ravnanja, za katera bo določila pavšalno odškodnino. Najbrž pa ni možno predvideti pavšalne odškodnine za taka dejanja, kot so n.pr. škodljive poslovne odločitve. Upoštevatije treba tista škodljiva dejanja oziroma opustitve, ki imajo rutinski značaj. Takega značaja pa gotovo ni možno pripisati za »škodljive poslovne odločitve«.

Višina pavšalne odškodnine

Tudi višina pavšalne odškodnine se določa s samoupravnim splošnim aktom temeljne organizacije povsem samostojno. Zneske je potrebno opredeliti tako, da praviloma ne bodo dosegali višine realne škode. V samoupravnih splošnih aktih se zneski pavšalne odškodnine določajo zlasti na dva načina:

- v določenem odstotku od mesečnega osebnega dohodka delavca, ki je odgovoren za škodo;
- v določenem fiksnem znesku enako za vse delavce temeljne organizacije.

V prvem primeru se upošteva višina mesečnega osebnega dohodka delavca in s tem v določeni meri tudi socialne razmere delavca. Ta način se približuje določanju denarne kazni kot disciplinskega ukrepa, saj se tudi ta odmerja ob upoštevanju višine enomesečne akontacije osebnega dohodka delavca. V drugem primeru pa so vsi delavci izenačeni, ne glede na to, ali stori škodljivo dejanje direktor ali pa nekvalificiran delavec. Sodišče združenega dela je tako v prvem kot tudi v drugem primeru menilo, da taka določila lahko uporablja in je tudi odločilo v korist temeljnih organizacij. Najbrž pa ne bo dvoma, da stori večjo škodo z neopravičenim izostankom tisti delavec, ki

opravlja zahtevnejša dela oziroma naloge, saj njegov izostanek praviloma bolj škodljivo vpliva na delovni proces in na izpolnjevanje obveznosti drugih delavcev, kot pa neopravičeni izostanek delavca, ki opravlja manj zahtevna dela oziroma naloge.

Postopek za določanje pavšalne odškodnine

Zakon predvideva predhodni postopek v temeljni organizaciji (3. odst. 206.čl. ZZZ). S samoupravnim splošnim aktom se ustanovi komisija, ki odloča o pavšalni odškodnini, hkrati pa se določijo organ, ki ima pravico in dolžnost zahtevati postopek pred to komisijo. Nekateri samoupravni splošni akti pooblašajo kar disciplinsko komisijo za odločanje o pavšalni odškodnini. Takšno določilo najbrž ni v nasprotju z zakonom, prav tako pa tudi ni v nasprotju z zakonom določilo, da lahko zahteva postopek za odločanje o pavšalni odškodnini tisti organ, ki je hkrati tudi upravičen zahtevati postopek za ugotavljanje disciplinske odgovornosti delavca. Takšno določilo je celo povsem v skladu s 149.členom ZDR, ki predvideva organe, ki lahko zahtevajo postopek za ugotavljanje odgovornosti delavca, ki seveda ni le disciplinska odgovornost.

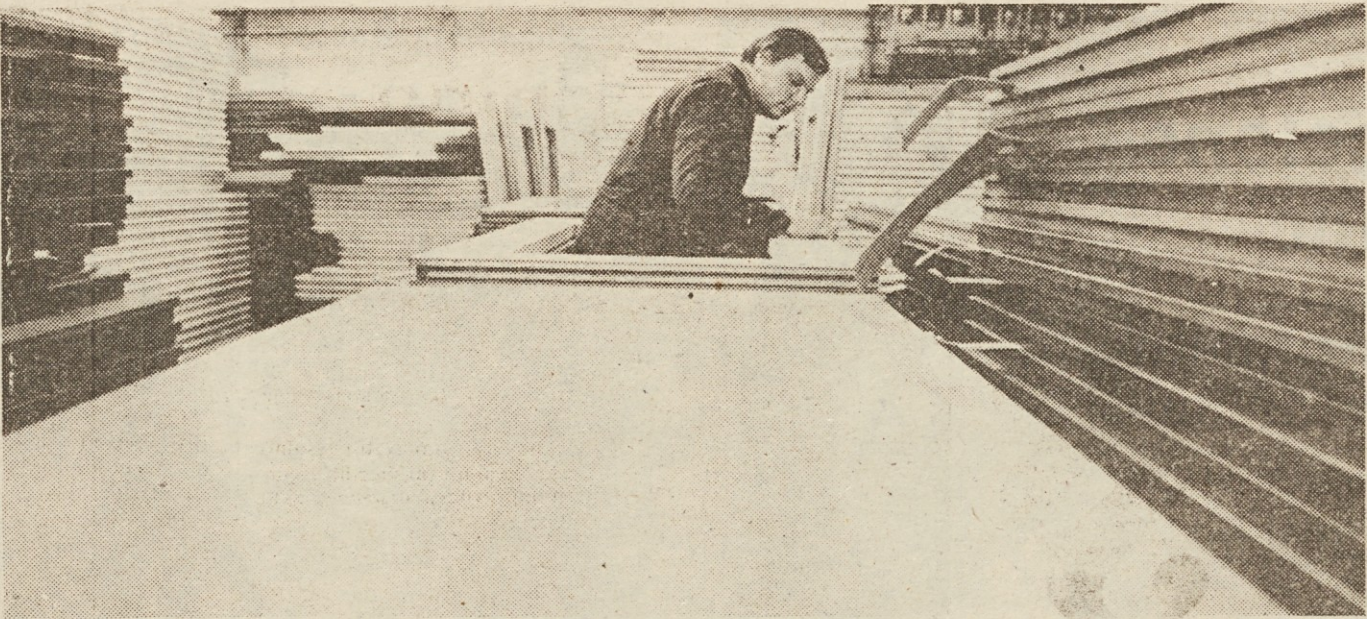
Zoper odločitev komisije mora biti predvideno varstvo pravic delavca. O varstvu odloča delavski svet temeljne organizacije ali organ, ki ga določa statut (221. člen ZZZ). Odločitev komisije oziroma delavskega sveta pa je le ugotovitvena, saj se ne more izvršiti. Vselej bo morala temeljna organizacija uveljavljati odškodnino pri sodišču združenega dela, če delavec škode ne bo povrnil v predpisanem roku (2. odst. 208.čl. ZZZ).

Če se v postopku za varstvo pravic doseže pisni sporazum o plačilu pavšalne odškodnine, ima ta sporazum moč izvršilnega naslova (2. odst. 222. čl. ZZZ).

Ali je predhodni postopek v temeljni organizaciji obvezen? Če je obvezen, potem je to procesna predpostavka in sodišče bi moralo predlog temeljne organizacije, ki postopka ne bi izvedla, zavreči. Glede na določilo 3. odst. 158. čl. ZDR predhodni postopek oziroma poprejšnji postopek v temeljni organizaciji ni obvezen. Zoper delavca se lahko uveljavlja odškodninska odgovornost neposredno pred sodiščem združenega dela. Tako stališče je tudi izraženo v odločbah sodišč združenega dela v naši republici, pri čemer se seveda zahtevki za plačilo pavšalne odškodnine v tem pogledu ne razlikujejo od drugih odškodninskih zahtevkov (odločba Sodišča združenega dela SR Slovenije, št. Sp 207/77 z dne 19. 5. 1977). Pred sodišči združenega dela v drugih republikah oziroma pokrajinah pa je glede na določilo 206. čl. in 207. čl. ZZZ obvezen predhodni postopek v temeljni organizaciji, kajti v nasprotnem primeru sodišče ugotovi, da ni pogojev za uvedbo postopka po predlogu temeljne organizacije.

Ivan Žužek

PO SLEDEH DOGOVARJANJA

Alenka Pečnik, inšpektorica dela v Celju:

Inšpektorji niso zmaji

V celjski občini je bilo ob polletju prijavljenih 676 obrtnikov. Ti zaposlujejo 806 delavcev. Poleg teh se 253 občanov ukvarja s »popoldansko« obrtjo. Alenka Pečnik, diplomirana pravnica, je ena izmed inšpektorice v tamkajšnjih občinskih inšpekcijskih službah. Njeno delo je v glavnem nadzor upoštevanja zakonodaje na področju delovnih razmerij. Torej na področju, kjer je bilo še pred nedavnim tudi v Sloveniji precej anarhije.

— **Ko smo se odločili za pogovor s predstavniki inšpekcijskih služb v Celju, simo upoštevali tudi kritiko, češ da so tukajšnji obrtniki hud na vas inšpektorje, ker ste prestrogi. Kaj menite o tem?**

»O tem ne morem soditi, to bi morali vprašati druge.«

— **Za pogovor so predlagali vas.**

»Jaz sem še »mlada« na tem področju dela. O kritiki na moj račun vem za eno, ki jo je izrekel neki obrtnik v prostorih občinske uprave.«

— **Da ne bo pomote. Niso vas predlagali za pogovor zato, ker bi šlo na rovaš vašega dela, temveč ker opravljate delo na področju, ki nas zanima.**

»Vem. Glede tistih kritik ali kritike pa tole: vsem inšpektorjem se godi enako. Le redko so dobrodošli. Odkrito rečeno, to je težavno, predvsem pa garaško in zelo odgovorno delo.«

— **Kako vi sprejemate svoje poslanstvo?**

»Tako kot vsi, ki orjemo ledino. In delo je v resnici oranje ledine. Tudi zato, ker je to področje dela sorazmerno mlado.«

— **Zakaj gre o inšpektorjih glas, to ne mislimo samo na Celje, da ste dlakocepci in krivično strogi do nosilcev zasebne obrti?**

»Če bi inšpektorji ali jaz delali samo in vedno po črki zakona, ali kot so me učili, bi morala večina obrtnikov k sodniku za prekrške. Če bi bilo torej tako, potem jaz tega dela zagotovo ne bi opravljala. Ne, naše poslanstvo ni v kaznovanju, temveč v pomoči in uveljavljanju pravnega reda.«

Res pa je, da je bilo na mojem področju dela, kot ste že sami ugotavljali, še pred leti precej anarhije, in da je tudi zato mnogo obrtnikov skušalo ribariti v kalnem.«

— **Odkod torej očitek, da inšpekcijske službe zavirajo, da skušajo, kot pravijo slikovito obrtniki, dotolči obrtnika?**

»O tem sem precej razmišljala. Trdim, da inšpekcijske službe niso pogrebni zavod in inšpektorji ne zmaji, ki se kot ujele spustijo na nekega obrtnika. Osebnostno menim, da je uspeh našega dela večji, če temelji na zdravih človeških odnosih.«

— **Med obrtniki je, pri tem ne mislimo samo na Celje, pogosto slišati, da inšpektorji nimajo do vseh enakih meril.**

»Vzemite si čas in se nam pridružite pri delu. Čutim, kam drezate. Meni ni še nihče ponudil podkupnine. Če hočem biti poštena, najpogosteje ne dobim niti stola, kamor bi sedla. Niso pa redki primeri, ko nas sprejmejo z vikom in krikom, z žaljivkami, češ da nam oni dajejo kruh, kako nas oni redijo, kako jih občina in družba samo molze, mi pa skušamo dotolči. To je tisti drugi, žalosten del našega poslanstva, o katerem neradi govorimo tako mi kot prizadeti obrtniki...«

— **Kje ugotavljate največ nepravilnosti in kršitev zakonov?**

»Največ težav je s kršitvami kolektivne pogodbe in na področju varstva pri delu. Medsebojna raz-

zmerja pogosto urejuje po »domače«. Kolektivna pogodba ni napisana tako, da je ne bi mogel vsakdo razumeti, in vendar je precej obrtnikov ni dobro prebralo.«

— **Katerih kršitev je največ?**

»Najpogostejše so kršitve 60. člena, ki govori o osebnih dohodkih delavcev, o načinu njihovega izplačevanja. Mnogo obrtnikov delavcem ne vroča izplačilnih listin, osebnih dohodkov obračunava v različnih zneskih, enih za davčno upravo, druge za delavce, niso redki primeri, ko delodajalci svojim delavcem osebne dohodke izročajo v več deležih ali kjersibodi, v lokalih, na cesti ali železniški postaji. Pogosto ugotavljamo, da delavci v resnici ne vedo, kolikšen je njihov dohodek. Niso tudi redki primeri, ko delavcem izplačujejo večji dohodek, kot ga uradno prijavijo. V primeru nesreč ali boleznih se prizadeti delavec šele zave, kako in kaj. Prav tako je precej kršitev določil o prehrani delavcev, ko naj bi delavec dobil topli obrok, dobi pa denar. Večkrat se delavec dogovori za »črno« zaposlitev in mu obrtnik izplačuje tudi delež, ki bi ga moral nameniti za družbene dajatve in delavčevu socialno varnost. Tudi takšne primere najpogosteje odkrijemo sami, ali šele takrat, ko pri nas poišče pomoč prizadeti delavec, torej v primeru nesreče ali bolezni.«

Obrtniki svojim delavcem izplačujejo akontacije osebnega dohodka, ob koncu leta pa morajo gledati na uspešnost poslovanja opraviti poračun. Iz prakse vem, da dober obrtnik dokaj točno izračuna in načrtuje svojo poslovno uspešnost, zato so tudi akontacije osebnih dohodkov njegovih delavcev na približni višini dejanskih osebnih dohodkov. Pri slabih obrtnikih pa je seveda povsem drugačna slika.«

— **Pred leti smo v Delavski enotnosti sprožili akcijo za ugotavljanje dejanskega položaja zaposlovanja pri obrtnikih v Sloveniji. Ugotovitve so bile porazne. Prav takšne so bile tudi razmere, v katerih so delavci živeli. Res pa je, da so bili ti primeri zvečine iz gradbeništva, obrtniki pa iz drugih republik.**

»Gre za tako imenovane kooperacijske pogodbe ali pogodbenike. Tu je po letu 1980 več reda, ker za spoštovanje zakonitosti odgovarjajo prizadete delovne organizacije.«

— **Toda zdaj se pojavlja drugačna oblika izkoriščanja delavcev in celo obrtnikov. Dobili smo namige, da na primer obrtnik izplača svojemu delavcu za opravljeno delo 80 dinarjev, obrtnik dobi za isto delo od delovne organizacije 160 dinarjev, delovna organizacija pa to isto delo vkalkulira ali naročniku zaračuna 400 dinarjev.**

»To spada v pristojnost SDK in med nalogo uprav za dohodek. O tem je bilo nekaj slišati, vendar morate to preveriti pri omenjenih službah.«

— **Ob koncu, priznati moram, da sva oba trdo postavljala besede, mi povejte, ali pri svojem delu ne doživljate tudi veselejših trenutkov, ne pa samo zmerjanja...**

»Z iskrenim zadovoljstvom povem, da je vsaj na območju naše občine vse več obrtnikov, ki imajo zgledno urejeno poslovanje. Niso redki primeri, ki bi lahko bili celo vzor kakšni delovni organizaciji. Vse več pa je tudi obrtnikov, ki pravijo, da so veseli našega obiska, saj tako skupaj ugotovimo, če delajo napake. To pa je tisto, kar nas hrabri, da pri tem delu in takšnih osebnih dohodkih vztrajamo...«

Janez Sever

Z radovljiškega posveta ROS gozdarjev in lesarjev

Slaba »multinacionalka« namesto dobrega sozda

Med 51 gospodarskimi sestavljenimi organizacijami združenega dela, kolikor jih premoremo v Sloveniji, pravnije skorajda ni. Celotno najbolj sloveče, kot je denimo Iskra, niso »tiste prave«. V njih pač ne opravljajo vrste skupnih dejavnosti, za katere so bile sploh ustanovljene. Kot velja za vse, velja tudi za Slovenijales, Uniles, Slovenijapapir in gorenjski GLG.

V uvodu smo povzeli ugotovitve s posveta sindikalnih aktivistov gozdarstva in lesarstva. Je že res, da kaže združevati delovne organizacije, ki so proizvodno in poslovno povezane, so se strinjali udeleženci. Na tak način lahko združijo določene funkcije, pa naj potem le-te opravlja posebna organizacija skupnega pomena, delovna skupnost ali pa najbolj usposobljena članica sozda. Oblika torej ni pomembna. Za vsebino gre, za cenejše in smotnejše, za učinkovito skupno delo. Tega žal še ni. Prve dobre rezultate dajejo interne banke, potem je pa že konec.

Sformaliziranost potemtakem, saj je na sozd Slovenijales le 17 delavcev in v Unilesu še manj. Jasno je, da ta »štab« ne more uresničevati tega, za kar so se članice združile v sozd. Slišali smo tudi za mnenje gospodarske zbornice — sozdov kot proizvodno poslovnih asociacij ni, so nekakšne

Če volje ni...

Glede na katastrofalno oceno sozdov so se vsi strinjali, da bo treba še veliko strokovnega in političnega dela, če naj bi se stvari premaknile naprej. Najprej pa seveda HOTETI! Brez trdne volje je vsako drugo delo vrženo stran. In volja? Hm, komajda, če sozd 4 leta nima planskih aktov, ker da jih ena od članic ne sprejme. To bi lahko razčistili najkasneje v pol leta. Kot da bi mnogim dišalo, ker ni plana, po katerem bi morali potem delati.

združbe za debate, za usklajevanje... Prej so to slabe »multinacionalke« kot pa sestavljene organizacije, ki bi morale obvladovati vsaj tri osnovne naloge: gospodarjenje z denarjem, zunanjo trgovino in združeno razvojno raziskovalno dejavnost (z 10 delavci?!). V njih trgovska miselnost še vedno krepko vlada nad proizvodno. Vsak član se bori za svoj prostor pod soncem, celo najmanjši ustanavljajo svoje »commerce« in krepijo lastne službe, ki naj bi jih združevali. Prihaja do nesmiselne konkurence doma in kar je še huje, v tujini... To je presneto daleč od sozda, ki naj bi skrbel za učinkovit razvoj in gospodarjenje z družbenimi sredstvi v vsakem članu in v celoti.

Daleč od namena

Po splošnih ugotovitvah so obdelali štiri pomembne sozde v tej dejavnosti. Poglejmo: Za Slovenijales je značilna trgovska usmerjenost. Kot bi se v proizvodnih delih ne spraševali, kdo sredstva pravzaprav ustvarja in kdo bi moral z njimi gospodariti. Odnose so torej zasakali na glavo. Za IMV so vsi menili, da tak kot je, z vsemi sanacijskimi programi vred, nima bodočnosti. Kako so torej odločali delavci Slovenijalesa, ko so vanj vložili 200 milijonov

Bolje prvi na vasi...

Delovne organizacije ne pustijo, da bi prišlo do združevanja skupnih nalog. Načelno so vsi za, v resnici pa jim bolj prija, da sami potujejo v tujino, da imajo večji vpliv na odločitve... Ugotovili so, da dajejo ton razpravam na vseh sejah, kjer delavci sprejemajo načelne usmeritve — poslovodni delavci. Ob vsem tem sozd kajpak ne more odigrati prave vloge. In ker je ne more, ni gneče za sicer visokozveneče naslove kot je »predsednik sozda«.

dinarjev? So se zavedali, kaj tvegajo, če bo naložba zgrešila? Pri Unilesu so padle celo tako težke besede kot »politično zavajanje«. Menili so se namreč o skupnem prihodku, katerega stopnjo sozd prikazuje precej višje, kot pa jo ugotavlja SDK. Kako naj bi torej vodili politično akcijo za jasen cilj, če ne poznajo resničnih osnovnih razmerij?! Celotno na problemski konferenci komunistov v Unilesu, kjer vendarle sprejmejo obvezujoče sklepe, pride do povsem nasprotujočih si sklepov — ko se odločijo za nujnost skupne izvozne strate-

Manipuliranje namesto podatkov

Načelno skupna zunanja trgovina, v resnici pa za to ni volje. Če bi zbrali podatke, ki takoj dokažejo smotnost skupnega dela na tem področju, bi delavci takoj dvignili roke. Tako pa z njimi manipulirajo. Dokaz? Našli so ga v sozdu Kemija. Tam so HOTETI in so zbrali podatke o zunanji trgovini. Ugotovili so, da dva njihova člana pri istem tujem dobavitelju za isti izdelek plačata tudi za 50 odstotkov različno ceno. Potem odločitev res ni težka.

gije, poenoten nastop na tujih trgih. hkrati sklenejo, da ne kaže ustanoviti skupne organizacije za to področje. Pa razumi...

Za Slovenijapapir smo slišali, da je »monopolna družba s šibko kadrovske zasedbo in popolnoma neusklajenimi interesi. Vsaka članica gleda zgolj na svoj interes in izredno težko najdejo stične točke. Zunanjo trgovino vodijo na dveh točkah, zato pa sprejmejo zelo obsežen skupen pravilnik o varstvu pri delu — za sozd, kjer sploh ni proizvodnje. To pač ni funkcija sestavljenega organizacije.

In končno GLG, ki da je popolnoma zaprta regijska združba. Tako imajo polna skla-

dišča surovin, denimo KLI Logatec pa ima zaradi pomanjkanja istih surovin resne težave. Za sozd seveda ne sme biti glavna značilnost občinska meja in podjetniško obnašanje ne osnovna metoda delovanja.

Ciril Brajer

rokovnik-priročnik za leto '85

Delavska enotnost

V zbirki Flash Založbe Delavska enotnost je izšla knjiga

LJUBLJANSKI ORIGINALI

Vsi so jih poznali. Vsakdo jim je hotel seči v roke. Kdo so bili? Spoznajte jih tudi vi!

Cena 700 dinarjev

Knjigo prodajajo vse knjigarne po Sloveniji, naročite pa jo lahko pri Delavski enotnosti na Celovski 43 in Tavčarjevi ulici 5 v Ljubljani. S kuponom boste imeli 20% popust!

11

S festivala Treball

Na pločnikih Barcelone in na hribu Montjuic

Barcelono je treba videti. Jo doživeti podnevi in ponoči. Prisluhniti moraš Ramblasu, široki aveniji, ki se skraj naravnost vzpenja od Kolombovega spomenika v barcelonskem pristanišču do središča mesta. Če popotnik ne vidi te ulice, ne začuti njenega utripa, ne doživi Barcelone. Tako so me prepričevali moji španski znanci, pa tudi tisti, ki so že večkrat obiskali skoraj trimilijonsko prestolnico Katalonije. Ramblas človek ne more primerjati z nobeno jugoslovansko promenadno ulico, tudi z najbolj živim korzom ne, kajti to je žila dovodnica Barcelone, na kateri se dogajajo vesele in žalostne stvari. Če le malce zaviješ s te avenije, imaš pred očmi panoramo življenja, ki diši po sex shoppingih, zmikavtih in raznovrstnih prodajalkah ljubezni. Čudovito in grozljivo hkrati je življenje na pločnikih Ramblasa in v temačnih uličicah, rasna mešanica prodajalk ljubezni jim daje čar, polprazni bari z živim seksom pa na človeka delujejo odbijajoče. »Toda videti je tudi to treba,« mi je bolj po tistem govoril sopotnik Pavle, doživeti flamenjo, filipinske plese lepih deklet, reakcije pomorščakov in turistov v takih barih, kajti to je del življenja v mestu.

Tako sva prvi večer najinega popotovanja namenila Ramblasu in vsemu, kar je povezano z njim. To je bil edini prosti večer, ki sva ga v petdnevem obisku Barcelone tudi lahko namenila tovrstni zabavi, kajti za druge dni je bil spored v beležnici poln obveznosti. Uradnih in poluradnih, vendar za novinarja v glavnem zelo zanimivih. Glavni namen našega obiska Barcelone je festival, ki

ga vsako leto prireja glasilo Združene socialistične partije Katalonije Treball, organizator slovenskega zastopstva na tem festivalu pa je Komunist, njegovim sodelavcem pa so se pridružili tudi novinarji drugih slovenskih časnikov. Za naše vatlje je tudi tak festival nekaj posebnega in v prvem hipu si pravzaprav presenečen, da se partija (PSUC), ki spada v KPS, ubada z organizacijo nekakšnega sejemskega živčava, kajti stojnice, ki se raztezajo pod šotorskimi krili na slikovitem gričku Montjuic, ponujajo obiskovalcu raznovrstno blago, predvsem pa kulinarčne specialitete Latinske in Južne Amerike, arabskih in nekaterih južneevropskih držav. Stojnice so okras dežele, po njih pa lahko tudi sodiš, koliko velja posamezno komunistično gibanje v deželi.

Toda to je le del življenja, ki ga živi Treball v dneh festivala. Poleg narodne glasbe, ki doni okoli nekaterih stojnic, se le malce vstran sliši sodobna rokova glasba z najbolj popularnimi španskimi rok pevci in pevkami. Štadion je poln mladine, ki vztraja na festivalu pozno v noč in se šele proti jutru odpravlja k počitku.

Lahko bi rekli, da je takšen festival nekakšno lepljivo dogajanje, ki privablja. Mlade in stare, delavce in intelektualce... Je priljubljen za razvedrilo več kot 200 tisočim, ki so se udeležili festivala, za njegovim bučnim pročeljem pa so resni pogovori o najbolj aktualnih temah v španskem in posebej katalonskem družbenem trenutku in v svetu. Festival je nekakšen začetek priprav na 7. kongres Združene socialistične partije Katalonije in zategadelj

ni nič čudnega, če so v njegovem političnem delu za okroglimi mizami prišle v ospredje teme, kot so: identiteta komunistov, znanost med vojno in mirom, NATO in mi, Nikaragva — mir, volitve, neodvisnost in druge, na katerih so sodelovali tudi predstavniki drugih strank.

Zapisal sem že, da lahko le prvi hip sklepamo, da je festival Treball sejmski, le površnemu opazovalcu se tako zdi, ali pa tistim novinarjem desničarskih španskih časopisov, ki so ga znali opisati kot shod revščine... Je tudi, resna kulturna prireditev, ki so jo letos namenili znanemu katalonskemu pesniku Joanu Brossi, ki pa je očitno tudi poseben. Svojih pesmi na festivalu ni bral, temveč je skupaj z generalnim sekretarjem PSUC Antoniem Gutierrezom Diazom v balno poletel nad ljudmi ter jim natrosil letake s pesmimi. V filmskem delu festivala pa so nam predstavili enega najboljših španskih filmskih igralcev Paca Ravela, na rok sceni pa je dominiral idol mladih Kataloncev Ramoncin.

Grič Montjuic je vrvel tako kot že sedem let nazaj — toliko let že pripravljajo festival Treball. V tem zunanem vrvežu ni opaziti razkola v katalonski partiji, ki so ga povzročili pred dobrim poldrugim letom sovjetsko usmerjeni člani PSUC, pa tudi ne kritik, ki jih PSUC in celotna španska komunistična partija naslavljajo na rovaš socialistične vlade. O tem je govoril ob koncu slovesnosti generalni sekretar KPS Gerardo Iglesias, ki je obtožil socialistično vladno številnih odstopanj od delavskih zahtev in njenega programa, vendar se je zavzel za eno-

Iskanje poti do mladih... (s koncerta zabavne glasbe)

Pred našo stojnico se je trlo ljudi

ten nastop levice pri reševanju vseh žgočih družbenih in gospodarskih vprašanj, ki pestijo Španijo. Največ besed je bilo izrečenih na rovaš popuščanja kapitalu ob zdaj aktualnem prerakanju o pogodbi med sindikati, delodajalci in vlado. KPS vztraja, da se v Španiji energično lotijo odpravljanja nezaposlenosti, da se povečajo delavske plače in bolje uredi socialno in pokojninsko zavarovanje. Toda pri tem niso enotni niti sindikati, razdeljeni so na delavske komisije, ki so pod vplivom komunistov in UGT-sindikata, ki podpira socialiste in njihovo vladno. Iglesias je s svojim prijetnim

glasom znal vzvaloviti več kot desetisočglavo množico na zborovanju. Katalonski predsednik PSUC Raimund in generalni sekretar Diaz pa sta spregovorila o zahtevah za večjo avtonomijo Katalonije in ostro napadla desničarsko katalonsko vladno.

Na Montjuicu je bilo življenje povsem drugačno kot na Ramblasu. Zanimivo in doživeto. Naš slovenski šotor, je bil še posebej obiskan, kajti narodnozabavni ansambel Fantje z vseh vetrov je znal privabiti tisoče ljudi. Prav zanimivo so Španke peslale valček in polko, kolo ob pesmi Jugoslavija pa se je moralo večkrat zaviti okrog

našega šotora in še španska stojnica v sosedstvu je »trpela« ob kolu.

Maloštevilni Slovenci so bili s svojo glasbo, klobasami z zaseko, medico in sadjevem dobro zastopani. Španci se niti niso kremžili, ko so srknili sadjevec. Španke pa, kot da jih njegova pekoča toplota prav nič ne moti. Toda na drugi strani »kuhinje«, ki so jo pripravili komunistovci pod svojim šotorom, je bila še knjiznica. Med drugimi si je namestil tam svoj sedež tudi odgovorni urednik Dela Jože Volfand, ki se je prešerno nasmejal zmeraj takrat, ko je bil malce večji naval stavec naših knjig. »Njegova štacuna« je dobro nesla in brčkone je zato tu in tam tudi vzkljnil »E vivat Espania« ter poskusil zapeti to pesem. Vendar so ga verjetno opozorili, da je ta pesem iz arzenala frankističnih pesmic. Seveda pa moramo dodati, da je Jože Volfand tudi uspešno prodajal knjige, predvsem prevode naših mislecev o nacionalnem vprašanju. To pa je v Kataloniji aktualna politična in gospodarska tema.

Marjan Horvat

Prihodnji:
O katalonskem parlamentu in vladi

Rudarji na barikadah (2)

Stavkajoči »postavljajci kraljev«

Piše: Mitja Meršol

V največji britanski stavki leta 1926 je seveda prišlo tudi do nasilja. Če bi že takrat imeli televizijo, bi zagotovo prikazovali spopade s policijo na konjih in zažgana vozila v rznih londonskih četrtih. Videli bi tudi aretirane. Med stavko je bilo namreč več kot štiri tisoč delavcev aretiranih. Konservativni Churchill, ki je takrat sam urejal zasilni časopis British Gazette (v njem je bilo vse polno neresnic o tem, kako se delavci že vračajo na delo itd.), je celo menil, da je treba stavki narediti konec tako, da stopi na londonske ulice vojska in po vseh vogalih namesti mitraljeze...

Često je bilo slišati besedi »revolucija« in »socializem«. Teh besed se je, kot kaže, ustrašilo tudi vodstvo trade unionov samo. Ko se je začel drugi stavkovni teden, so se sindikalistični voditelji, ki so se bali, da »bodo stavko izrabili oziroma zlorabili sumljivi revolucionarji«, znova začeli pogajati z vlado.

Dvanajstega maja je na vrata premirske rezidence spet potrkala delegacija trade unio-

nov. Ministrski predsednik, ki je slutil, da je bitko dobil, je ni hotel sprejeti. »dokler ne prekličjo stavke.« In sindikati so stavko vdano preklicali. Član delegacije — in eden redkih, ki se ni bil pripravljen ukloniti konservativnemu premieru Baldwinu — in kasnejši britanski politik Bevin, je takoj po predaji izjavil: »To je samomor.«

Splošne stavke je bilo konec. Rudarji sami so se borili še sedem mesecev, nato pa jih je lakota pognala nazaj v jame. Delodajalci jim niso niti za peni povišali mezd.

Splošna stavka, silovita kakor je bila, je bila hkrati poraz za otoškega delavca, kajti njegovi predstavniki v sindikatih so se ustrašili »temeljnih sprememb.«

Vsekakor pa gre leto 1926 v anale britanskega stavkovnega gibanja kot leto, ki je imelo pred drugo svetovno vojno največ stavk (1607) z rekordnim številom stavkajočih (2,7 milijona delavcev) in z rekordnim izgubljenim časom — 162 milijonov dni.

Moč stavke

V teh dneh, ko stavki britanskih rudarjev še ni videti konca, se mnogokrat delajo primerjave med veliko splošno stavko leta 1926 in sedanjo akcijo rudarjev. Toda kdorkoli dela primerjavo, ne bi smel pozabiti bistvenega: pred skoraj šestdesetimi leti je proti stavkajočim strnjeno nastopila buržoazija.

Direktorji družb, profesorji, uradniki in študenti so med splošno stavko vozili lokomotive in taksije, razvažali mleko in špecerijo in pomagali vojski razganjati stavkajoče in dovažati strateške surovine in premog.

Danes je stanje precej drugačno. Sloji, ki so nekoč veljali za »stebre establishmenta«, skratka, srednji razred, danes niso več monoliten blok. Med njimi je občutiti več naklonjenosti do stavkajočih. Le redki študenti na primer bi danes obsojali stavko rudarjev.

Tudi v tej podpori in simpatijah je dodatna moč stavkovnega gibanja.

To podporo je bilo občutiti že med rudarsko stavko pozimi leta 1972. V začetku sta bili vlada in uprava nacionalizirane premogovne industrije zelo samozavestni, ko so rudarji zahtevali višje mezde. Nam se nikamor ne mudi, je bilo razbrati iz molka Heathove vlade. Naj kar stavkajo, ugnali jih bomo, kot smo ugnali stavkajoče poštarje in smetarje.

Toda rudarji se niso dali. Zaloge premoga so kopnele. Ker termoelektrarne niso imele goriva, je bila vsa Britanija dobesedno v temi. Spominjam se tistih februarjskih dni v Londonu, ko je stavka zajadrala že v svoj peti ali šesti teden. Redukcije toka so bile na dnevnem redu. Omejeno je bilo ogrevanje s centralno kurjavo. Pošolaj je bil mraz. Televizijski programi skrčeni. In na koncu je moral Heath popustiti. Rudarji so slavili zmago — in dobili trikrat višje mezde, kot so jih bili zahtevali.

In potem — dve leti kasneje — je rudarska armada spet napovedala boj konservativni vladi. 270 tisoč rudarjev je začelo s stavko, s še bolj uničujočo, kot je bila tista pred dvema letoma. Trajala je 17 tednov. Povzročila je veliko pomanjkanje premoga, skrajšani (tridnevni) delovni tedni in prisilila ministrskega predsednika Edwarda Heatha, da je sklical splošne volitve — in na njih pogorel.

Stavkajoči rudarji so tako postali »postavljajci kraljev«:

vrgli so konservativno vladno Edwarda Heatha in na Downing Streetu 10 ustoličili laburističnega premiera Harolda Wilsona.

Tega dejstva se sedaj dobro zavedajo vsi — stavkajoči rudarji, njihov voditelj Arthur Scargill, britanska javnost in konservativna vlada Margaret Thatcherjeve.

»Rudarski kralj« Scargill

Stavkajoči rudarji bijejo politično bitko.

»Politična stavka« je izraz, ki odzvanja po britanskem otoku čedalje glasneje oziroma vzporedno s podaljševanjem stavke. (Politična stavka je ena izmed štirih kategorij stavk na Otoku: v prvo sodijo makro-stavke, kot je bila na primer pomorska stavka leta 1966, v drugo spadajo majhne in lokalizirane stavke, v tretjo hibridne, v četrto kategorijo pa politične stavke. Takšno razporeditev vsaj so naredili v svojem delu Stavke v povojni Britaniji trije ugledni londonski znanstveniki, ki se ukvarjajo z delavskimi odnosi oziroma razmerami v britanski industriji.)

In kaj pomeni izraz »politična stavka?« Posplošeno in poenostavljeno: boj za oblast.

V britanskem primeru to stavko marsikdaj tudi reducirajo na voditelja rudarskega sindikata Arthurja Scargilla, ki se je menda trdno odločil, da bo »šel v zgodovino kot človek, ki

je zrušil Margaret Thatcher.« Seveda bi bilo nepravilno, če bi vso »politiko« in »politične cilje« iskali v tej retorično okrašeni mimobežni izjavi. Kljub temu pa je treba reči, da je Scargill človek, ki kot sposobna sindikalna osebnost odločno narekuje temperaturo in ritem rudarskega stavkovnega gibanja.

Življenjska pot tega odločnega sindikalnega aktivista in organizatorja (in tudi spretnega političnega taktika) je značilna za pot yorkshirskega rudarja. Danes mu sicer mnogi pravijo »rudarski kralj«, toda Scargill nedvomno predstavlja posebno osebnost v britanskem sindikalnem gibanju. Le-tega se že dolgo opriema balast profesionalnih in birokratskih sindikalnih funkcionarjev, ki so od tuji sindikate od interesov delavstva. Scargill pa nedvomno sodi v tisto kategorijo sindikalnih voditeljev, ki do funkcije niso preplezali po hierarhični in karieristični lestvici, temveč so se izkazali z delom in s prepričevalnostjo naprednih idej.

44-letni Scargill je pravi delavec. Skoraj dvajset let je hodil na delo v jama in opravljal najtežja rudarska opravila. In prav zato, ker prihaja »iz jame« in iz okolja, v katerem je bil zaradi svoje dejavnosti pogosto preganjan s strani delodajalcev, je njegova militantnost prepričljiva, verodostojna, argumentirana z izkušnjami.

(Nadaljevanje prihodnjič)

Šesto kulturno srečanje gradbenikov Slovenije

Stopnja na poti k množičnosti

Maribor je bil letos gostitelj delavcev iz slovenskih gradbenih delovnih organizacij, ki so se predstavili s svojo ljubiteljsko kulturno ustvarjalnostjo. Od 17. do 21. septembra se je v Mariboru zvrstila vrsta prireditev letošnjega, tokrat že šestega, kulturnega srečanja gradbenih delavcev Slovenije.

»Gradbeništvo je dejavnost, v kateri delavci s svojo osebnostjo, znanjem in hotenjem odločilno pripomorejo k spreminjanju oziroma oblikovanju človekovega okolja. Prav zato so kultura človeka, njegove misli in razumevanja prav v tej dejavnosti še kako pomembna. Da v tem pogledu sledimo ciljem naše samoupravne socialistične skupnosti, dokazuje naše okolje, v katero posegamo. Ob tem hkrati ugotavljamo, da še nismo dovolj dosledni pri oblikovanju prostora, z vidika hotenj, ki jih narekuje kultura dela, odnosov in življenja v ce-

loti.« To so pozdravne besede Štefana Praznika, sekretarja republiškega odbora sindikata gradbenih delavcev Slovenije ob letošnjem kulturnem srečanju gradbenih delavcev Slovenije. Iz vsega tega pravzaprav izhaja, da gradbenik potrebuje znanje in se zanima za kulturno ustvarjanje, saj razvijamo kulturo človeka v odnosih in izražanju.

Po petih srečanjih so lani v Celju slovenski gradbeniki ugotavljali ne samo večjo množičnost, ampak tudi vse večjo kakovost. Takšni sadovi prihaja-

jajo v gradbeniških vrstah ljubiteljskih kulturnih ustvarjalcev bolj počasi, predvsem zato, ker so v gradbeništvo razmeroma pozno začeli spodbujati ljubiteljsko kulturno ustvarjanje. Prvo njihovo srečanje je bilo namreč šele leta 1979.

V Mariboru je 37 likovnikov in 9 fotografov predstavilo svoja dela v salonu Rotovž, na literarni natečaj pa je poslalo svoje prispevke 30 gradbincev, piscev in pesnikov. Ni manjkala niti revija pevskih zborov in nastop instrumentalnih in folklornih skupin.

Kakšen je lahko komentar ob letošnjem kulturnem srečanju gradbenih delavcev Slovenije? Letošnjih 364 prijaviteljnih ljubiteljskih ustvarjalcev iz 23 gradbenih slovenskih delovnih organizacij so vsekakor številke, ki vzbujajo pozornost. Res je, da so to večinoma imena, ki jih srečujemo že od prvega kulturnega srečanja, je pa ponovno nekaj novih imen, ki v ljubiteljsko kulturo gradbenikov vnašajo novo kakovost. Množičnost na kulturnem področju v združenem delu je pojem, ki je neposredno povezan s kakovostjo. Takšna in

podobna srečanja so izredno pomembna, saj imajo ljubiteljski ustvarjalci le na njih priložnost prikazati svoje stvaritve. Ko bodo ti ljubiteljski ustvarjalci lahko likovna in fotografska dela, pesmi in črtice prikazali še kje drugje in ne le na takšnih, skorajda bi lahko rekli »cehovskih« prireditvah, potem bomo že lahko govorili o višji stopnji kulturnega udejstvovanja v združenem delu. Pred tem pa bo treba storiti še marsikaj, kar je pokazal tudi pogovor za okroglo mizo o kulturi v združenem delu. Nanizali so številne težave pa tudi uspe-

he, čeprav slednjih ni toliko, kot bi jih lahko bilo. V preteklosti smo namreč nekoliko zanemarili skrb za kulturno izobraževanje. Delavec, ki smo ga šele na delovnem mestu začeli spoznavati s kulturo, preskočili pa dolgo izobraževalno pot od vrta do zaposlitve, se verjetno ne bo takoj navdušil za kulturo. Vsekakor pa je letošnje kulturno srečanje gradbenih delavcev Slovenije pokazalo, da bo treba zanimanje za kulturo v združenem delu negovati in dograjevati v slehernem okolju.

B. Šalamon

Drugi z leve je France Kreuzer.

Razstava del Franceta Kreuzerja, staroste Dolika

Na Jesenicah so v razstavnem salonu Dolik odprli razstavo slik Franceta Kreuzerja, upokojenca jeseniške železarne, staroste in enega od ustanoviteljev združenja likovnikov Gornjesavske doline.

Slikarjevi najljubši motivi so krajina, predvsem naše gore in življenje na njih. Največ ustvarja v olju, je pa tudi mojster akvarela. Uspešen je tudi v figurativnem slikanju. Deloval je tudi kot gledališki scenarist in izoblikoval nešteto priznanj in spominskih listin.

Naj pri tem povemo, da je izdelal kar deset osnutkov štafetnih palic za dan mladosti.

Je pa tudi navdušen gornik in čeprav ima že 73 let, je še vedno dejaven planinski delavec.

Razstavljeni dela so neke vrste retrospektiva njegove 39-letne likovne dejavnosti.

Glede na to, da je bil slikar France Kreuzer v železarni inovator in racionalizator in se še danes ukvarja s to dejavnostjo, so ob njegovi slikarski razstavi odprli tudi razstavo inovacij v jeseniški železarni. Z njo Društvo izumiteljev in avtorjev tehničnih izboljšav, v sodelovanju z oddelkom za zaščito industrijske lastnine, podaja pregled svojega dela in nekaterih inovacijskih dosežkov svojih članov v zadnjem času. V sodelovanju z občinskimi sindikalnim svetom si namreč prizadevajo, da bi se ta koristna dejavnost razvila tudi na drugih področjih dela v občini.

Na začetku slovesnosti so zapeli več pesmi člani okteta DPD Svoboda France Prešeren Zirovnica Breznica. Podelili so tudi diplome za posebno prizadevanje na področju inovacijske dejavnosti. Prejela sta jih Tone Strajnar in Franc Ravnik, delavca železarne Jesenice.

Razstava bo odprta do 3. oktobra.

Branko Blenkuš

Srečanje pesnikov in pisateljev začetnikov

Zveza kulturnih organizacij Slovenije letos že trinajstič razpisuje srečanje pesnikov in pisateljev začetnikov.

Na razpis se lahko prijavijo avtorji, ki svojega dela še niso izdali (razen v samozaložbi) v knjižni obliki. Sodelujejo lahko z literarnimi prispevki: prozo, poezijo, dramatik in kritičnimi članki. Svoje prispevke morajo poslati v treh izvodih, ki naj bodo označeni s šifro (v posebni ovojnici naj bodo avtorjevi podatki: ime in priimek, naslov, izobrazba, poklic, starost in šifra).

Prispevke je treba poslati na ZKOS, Kidričeva 5, Ljubljana (za 13. srečanje literatov) do 30. septembra 1984.

Avtorji se bodo najprej predstavili na območnih srečanjih, ki jih bodo jeseni in pozimi pripravile občinske ZKO v Ljubljani, Izoli, Mariboru, Ravnah na Koroškem, Škofji Loki, Krškem in Titovem Velenju. Najboljši avtorji z območnih srečanj bodo sodelovali še na republiškem srečanju, ki bo marca 1985 v Gradišču v Slovenskih goricah.

Pavle Predanič: Gozd — akvarel

Ob razstavi Pavla Predaniča v Šoštanju

Starožitnost bo ohranjena vsaj na slikah

Za prijeten kulturni večer je poskrbelo Društvo šaleških likovnikov iz Titovega Velenja, ki je v domu kulture v Šoštanju odprlo razstavo slikarskih del Pavla Predaniča iz Krškega.

V kulturnem sporedu pred slovesno otvoritvijo je predstavil svoje pesmi domačin Ivo Stropnik.

Slikar Pavle Predanič, doma iz Krškega, dela v tovarni Djuro Salaj kot vodja brusilnice. Rodil se je leta 1936 v Spodnji Pohanci pri Artičah. Končal je industrijsko papirniško šolo v Vevčah ter še kemijo ob delu na srednji tehniški šoli. S slikanjem se resneje bavi od leta 1970. Doslej je imel že osem samostojnih razstav. Sodeloval je tudi na raznih medrepubliških skupinskih razstavah ter na razstavah likovnih sku-

pin po Sloveniji ter slikarskih kolonijah v Novem mestu in na Dobrni. V Šoštanju je razstavil 30 večjih slik, akvarelov oziroma lavirane risbe.

Njegova dela so vedute iz domače okolice ter zakladnice stare kmečke arhitekture, ki žal že izginja ali propada. Na slikah skuša prikazati slikovitost domače pokrajine in arhitekture, kar ima pravzaprav tudi svojevrstno dokumentarno vrednost. V svojih delih se nikoli ne izneveri pristnosti motiva, ki je takorekoč osrednja tema njegovega slikarstva. Ikriki s tem skuša ohraniti vrednote naše kulturne dediščine, ki bo v bodočem ne bo popolnoma propadla, ostala kot simbol nekdanjega življenja in dela v starih mlinih, žagah in kočah.

Zanimiva je tudi svojevrstna tehnika oziroma slikanje z lužili (bajci) v hrastovem ali orehovem tonu, kar daje slikam poseben pečat in izvirnost.

Njegove slike imajo razen umetniške tudi veliko dokumentarno vrednost.

Viktor Kojc

**Rokovnik-
priročnik
za leto 1985
še boljši!**

Delavska enotnost

Zgledi vlečejo

Čeprav čas ni najbolj naklonjen naložbam v najrazličnejše športne objekte, je vprašanje, kje in za koga graditi igrišča, bazene, telovadnice, smučišča in druge rekreacijske površine, še kako aktualno. Razumljivo, čim bolj trda nam prede, tem bolj premišljeno moramo obrniti sleherni dinar. In prav pri športnih objektih smo v prenekaterem življenjskem okolju še vedno bosji. Zato se, kjer je to mogoče, tudi radi odločamo za gradnje tako imenovanih večnamenskih dvoran za šport, kulturno dejavnost, prireditve, razstave in kdo ve kaj še vse. Pa smo v praksi spoznali, da tudi večnamenske dvorane največkrat niso najboljša rešitev. Še posebno, ko upravljalce čez noč presenetijo visoki stroški vzdrževanja.

Iz svojih proračunov smo v zadnjem času črtali kar precej objektov, ki bi jih potrebovali naši najmlajši, pa čeprav ima svoje telovadnice le malo več kot 50 odstotkov slovenskih šol. Tu precej grešimo, saj prav šole potrebujejo najnujnejše športne objekte. Ljudje si namreč pridobivajo svoje življenjske navade v mladosti. Pozneje je največkrat prepozno. V zrelih letih živimo v glavnem tako, kot smo se naučili v mladosti. Skratka, odgovor na vprašanje, ali šole potrebujejo svoje telovadnice in druge športne površine, je nedvoumen: potrebujejo in to bolj kot vsi ostali.

Kljub izkušnjam pa so še vedno pomisleki, kje in kako graditi za odrasle. Včasih smo menili, da morajo biti igrišča ob tovarnah, to je v neposredni bližini delovnih mest. Kasneje smo spoznali, da ta rešitev ni najboljša. Skoraj brez izjeme namreč vleče ljudi po delu domov, k družini in svojim najbližjim. Zato ni čudno, da so danes prenekateri športni objekti ob tovarnah neizkoriščeni. Med delom namreč ni dosti časa za rekreacijo, ačmor je zelo pičlo odmerjen, preostali del dneva pa je najlepše preživeti doma.

Zato kaže v prihodnje nameniti večjo pozornost krajevnim skupnostim. Tu ljudje najraje preživljajo svoj prosti čas in dolgoletne izkušnje potrjujejo, da se ljudje kar sami od sebe navdušujejo za aktivno razvedrilo, če se lahko ukvarjajo s tem ali onim športom v družbi svojih najbližjih, svojih prijateljev in znancev.

Torej, če hočemo, da bo postala športna rekreacija zares množična in da bo zajela širši krog delovnih ljudi in občanov, se moramo obrniti h krajevnim skupnostim in prislunosti željam in potrebam ljudi v njihovih bivalnih okoljih. Tu so namreč vsi športni objekti zares dobro izkoriščeni od jutranjih do poznih večernih ur, kar seveda še najbolj prepričljivo potrjuje praksa.

Andrej Ulaga

SPORT, ODDIHI IN REKREACIJA

Z državnega prvenstva v kajakih in kanujih na divjih vodah

Kar 155 tekmovalcev iz 19 klubov

Podajanje priznanj najboljšim kajakašem v spustu 3xK-1 pred prostori brodarkega društva v Podkraju

V Hrastniku je bilo od 14. do 16. septembra državno prvenstvo v kajakih in kanujih na divjih vodah. Pod pokroviteljstvom delovne organizacije Steklarna-Sijaj je prvenstvo pripravilo hrastniško brodarstvo društvo. V soboto, 15. septembra je bilo tekmovalje kajakašev in kanuistov v spustu. Progo od Prusnika pri Zagorju ob Savi do Hrastnika, dolgo več kot 8 km, je preveslalo 51 tekmovalcev, med njimi tekmovalki Metka Denša in Živa Cankar.

V kategoriji K-1 moški je postal državni prvak Zlatko Oblokar, član KK Soške elektrarne iz Nove Gorice. Drugi je bil Matjaž Murgelj iz Celja in tretji Milan Karas iz Murske Sobotice. Na uspešno 11. mesto se je uvrstil domačin Danilo Stradar. V kanuju dvosedu je ubranil naslov državnega prvaka Srečko Masle, znan in uspešen kanuist, član KK Ljubljana. Dubravko Lilek iz zagrebške Slavije je bil drugi, tretji pa Ljubljčan Slavko Pintar. V kanuju dvosedu sta zlato odličje in naslov državnih prvakov osvojila Matakovič-Ivanovič, predstavnik zagrebškega kluba Rade Končar. Srebrno odličje sta prejela Za-

grebčana Delič-Zupanič in bronasto domačina Halzer-Vovk. V ekipni vožnji kajakašev v enosedu so bili prvi tekmovalci Soških elektrarn iz Nove Gorice, v kategoriji 3xK-1 so bili prvi kanuisti Slavije iz Zagreba in 3xK-2 kanuisti Studenica Ušče iz SR Srbije. V spustu je imela več uspeha Ljubljčanica Metka Denša pred klubsko tovarišico Živo Cankarjevo iz KK Nivo Celje. V slalomu na 800 m dolgi progi v Prusniku je brzice Save in njene razpenjene valove premagalo 66 kajakašev in 21 kanuistov. V kajaku enosedu so tekmovali tudi ženske: Snežana Zafirovska, Jelena Jovanović, Jasmina Mladenović in Metka Denša. V kanuju dvosedu je tekmovalo 6 dvojic. V ekipnih vožnjah v kategoriji 3xK-1 17 klubov in 4 klubi v disciplini 3xK-1.

Kljub slabemu vremenu, saj sta si dež in sonce podajala roke, si je slalom ogledalo precej Zasavčanov. Med njimi ni manjkalo mladih, ki so prišli bodrit rojaka 27-letnega Petra Kavzarja in tekmovalce, ki so branili barve hrastniškega brodarkega društva.

Državni prvak v K-1 slalom je Janez Skok iz Rašice, drugi

je Mišo Čizman V.P. Kranj in tretji Peter Kavzar. Pri kanuistih je državni prvak Ljubljčan Jože Vidmar, drugi je bil Zoran Bukara iz Kraljeva in tretji Branko Kraljič iz Ljubljane. V disciplini C-2 sta bila prva Trifunović-Biočanin, druga Mladenović-Pavlovič, vsi iz kluba Studenica Ušče, tretje mesto je pripadlo dvojici Cinc-Titan iz Murske Sobotice. Pri ženskah je bila ponovno uspešna Metka Denša, 22-letna Ljubljčanica, ki je postala državna prvakinja tudi v slalomu. Prvo mesto v ekipnih vožnjah 3xK-1 je osvojila trojica kajakašev ljubljanske Rašice, drugi so bili Hrastničani in tretji tekmovalci Lasta iz Skopja. V moštvenih vožnjah 3xK-1 so bili prvi kanuisti Ljubljane, drugi zagrebške Slavije in tretji kanuisti kluba Ibar iz Kraljeva.

Na prvenstvu je sodelovalo 155 tekmovalcev iz 19 jugoslovanskih klubov.

Vsekakor velja pohvaliti dobro organizacijo, ki je bila v rokah hrastniških brodarjev, in številne delovne organizacije iz Zasavja in Slovenije, ki so z denarjem pomagale pripraviti to veliko športno prireditev.

Vojka Povše

Janko Kokalj z Raven na Koroškem

Z berglami na Triglav

Janko Kokalj tistega dne, ko sva se pogovarjala, ni bil dobre volje samo zato, ker je premagal Triglav, ampak tudi zato, ker se bo v kratkem poročil in že pričakuje prvi naraščaj. Tudi njegova žena je invalidka. Pravi, da so invalidi, če so pošteno zaljubljeni, bolj zvesti ljudje, ker življenja ne gledajo tako zelo površno kot mnogi zdravi.

Naš sogovornik je še kot mlad in zdrav fant veliko hodil v planine. In prav planine, ki jih ima še vedno tako rad, so mu zagodle. Dobil je hude ozeblin, potem trombozo in obe nogi so mu hoteli odrezati. Pa ni privolil v operacijo.

Zdaj sicer ima nogi, a ene sploh ne čuti, druga pa je skoraj čisto negibna. Brez bergel se sploh ne more premikati. Z berglami pa je z leti postal kar spreten. Prodajal je avto in hodi

vsak dan peš v službo in iz nje, da bi ohranil telesno kondicijo. Potem se je odločil, da bo še enkrat — in to z berglami — prehodil vse bližnje hribe. Čedalje močnejši je postajal v rokah, dlani pa od bergel iz dneva in dan bolj žuljave, hrave in trdne.

Letos poleti je Zveza za rekreacijo športnih invalidov Slovenije skupaj z valom 202. pripravila pohod na Triglav za invalide. Prijavil se je

tudi Janko. Pravzaprav nihče — in čisto v sebi niti Janko — ni bil trdno prepričan, da bo prišel do vrha. Pa je uspel in postal pravi junak dneva. »Prepričan sem, da se bo še marsikdo z berglami podal na Triglav. Pa ne zato, da bi postal nekakšen heroj, pač pa da bo sebi dokazal, da človek — tudi invalid — lahko marsikaj doseže, če se potruji. To velja tudi za nas invalide, ki moramo še toliko bolj paziti, da se ne zredimo. Vsako 'kilco' na berglah namreč pošteno čutimo.«

Ni si mogel kaj, da ne bi kritiziral številnih stopnic, ki predvsem invalidom na vozičkih grenijo svobodno pot v neodvisno življenje. Sprašuje, ali se arhi-

Devete športne igre delavcev sozda ZPS

Priložnost za srečanja in nova prijateljstva

Na športnih igriščih v Ribnici in Kočevju se je 7. in 8. septembra zbralo več kot tisoč udeležencev devetih letnih športnih iger delavcev sozda ZPS — Združeni proizvajalci strojne opreme. Tekmovali so v namiznem tenisu, streljanju, kegljanju, balinanju, šahu in malem nogometu. Zmagali so predstavniki trboveljske strojne tovarne pred mariborsko Metalno in ljubljanskim Litostrojem.

Letošnje športne igre sozda ZPS, ki jih je pripravil ribniški Riko, so bile res množične. Začele so se s povorko vseh nasto-

čanju bolj kot doslej čuti, da so športne igre zgolj priložnost za srečanja delavcev in nova prijateljstva. Vodja zmagovalne ekipe v balinanju Jože Mrgole iz ljubljanskega inštituta za turbinske stroje pravi: »Športne igre so samo še en dokaz, da med seboj sodelujemo in spoznavamo nove ljudi.

Podobnega mnenja je tudi športni referent iz trboveljske strojne tovarne Vili Lamovšek: »Športne igre niso namenjene samo tekmovalnim dosežkom, temveč bolj spoznavanju med delavci našega sozda. Mislim,

Veselje vodij zmagovalnih ekip: STT, Metalna, Litostroj

pajočih po ribniških ulicah, nadaljevale z zborom pred ribniškim domom JLA, s predajo zastave iger, ki so jo prejšnji prireditelji — novogoriški Gostol — pripeljali kar s kolesi, s kulturnim sporedom in športnimi boji v že omenjenih panogah in se končale s slovesno razglasitvijo najboljših.

Čeprav se na podobnih srečanjih zberejo najboljši športniki delovnih organizacij sozda ZPS, pa je bilo prav na tem sre-

da so minili tisti časi, ko naj bi samo tekmovali in se »borili«, ampak moramo krepiti naše prijateljstvo, ki bo še bolj povezovalo delovne organizacije našega sozda. Ker smo prijatelji na športnem področju, se dosti lažje sporazumemo in dogovorimo tudi za poslovne odločitve. Mislim, da je tako prav.«

Rezultati:

Mali nogomet: (21 ekip)
1. Stroj Radlje, 2. Mlinostroj Domžale, 3. Riko Ribnica, 4. Kovinarska Krško, 5. STT Trbovlje

Namizni tenis: (16 ekip)
1. Litostroj Ljubljana, 2. Cevovod Maribor, 3. STT Trbovlje, 4. Metalna Maribor, 5. Riko Ribnica

Balinanje: (15 ekip)
1. Inštitut za turbinske stroje Ljubljana, 2. STT Trbovlje, 3. Indos Ljubljana, 4. Gostol Nova Gorica, 5. Mlinostroj Domžale

Kegljanje — moški: (21 ekip)
1. Riko Ribnica, 2. Agrostroj Ljubljana, 3. Litostroj Ljubljana, 4. Metalna Maribor, 5. IBE Ljubljana

Kegljanje ženske: (14 ekip)
1. Gostol Nova Gorica, 2. STT Trbovlje, 3. Metalna Maribor, 4. IBE Ljubljana, 5. Jeklo Ruše

Streljanje moški: (20 ekip)
1. Litostroj Ljubljana, 2. STT Trbovlje, 3. Indos Ljubljana, 4. Metalna Maribor, 5. Agrostroj Ljubljana

Streljanje ženske: (16 ekip)
1. Agrostroj Ljubljana, 2. STT Trbovlje, 3. IBE Ljubljana, 4. Litostroj Ljubljana, 5. Metalna Maribor

Šah: (19 ekip)
1. STT Trbovlje, 2. Litostroj Ljubljana, 3. Metalna Maribor, 4. Kostroj Slovenske Konjice, 5. Riko Ribnica

Končna uvrstitev:
1. STT, 2. Metalna, 3. Litostroj, 4. Riko, 5. Agrostroj, 6. Gostol, 7. Cevovod, 8. Stroj, 9. Ikos, 10. Jeklo, 11. Indos, 12. Mlinostroj, 13. Kladivar, 14. Atmos, 15. Kostroj, 16. Pleskar, 17. IBE, 18. Inštitut za turbinske stroje, 19. SOP, 20. Kovind, 21. Kovinarska, 22. Hidrometal in 23. IBL.

Vili Guček

Besedilo in slika:
Neva Železnik

Rokovnik-
priručnik
za leto 1985
še boljši!

Delavska enotnost

Pozdrav z zemljevidom otočja ob velikem pomolu

Brionsko otočje, nekdanje letovišče dunajskega dvora, številnih kronanih glav, umetnikov, plemičev, najimenitnejših dam in vplivne aristokracije, po osvoboditvi pa drugi dom predsednika Tita in zibelka nevrščenoosti — je bilo od nekdanjega obdobja skrivnostno tančico. Čeprav ga ločuje od Istre komaj tri kilometre širok Fažanski kanal, so bili ti otoki vedno svet zase. Spodbujali so domišljijo, saj smo jih navadni zemljani lahko opazovali le od daleč, od blizu pa le včasih na svojih malih ekranih.

Odslej, to je od letos, naj bi bilo drugače. Legendarno otočje, ki je letos uradno postalo »narodni park in spominsko območje«, naj bi na stečaj odprlo svoja vrata radovednim turistom in vsem, ki si žele nekaj dni miru, zelenih logov, negovanih gozdov in tudi čistega morja.

Brioni naj bi torej postali del naše turistične ponudbe povsem ekskluzivnega značaja in s tem vir dohodka, in ne vreča brez dna. Za prvo imajo vse možnosti, seveda ob preiščenem konceptu nadaljnjega razvoja, za drugo pa niso več pravšnji časi.

Tu zares ni več kaj skrivati: če je bilo še pred leti dovolj sredstev za vzdrževanje številnih imenitnih rezidenc, dandanes gospodarske in politične razmere temu pač niso več naklonjene. Preveč življenjsko pomembnih stvari mečemo iz svojih proračunov in vse preveč je zajamčenih osebnih dohodkov, da bi lahko trdovratno vztrajali pri nekdanjih običajih. V korist velike večine se bo pač potrebno nekaterim stvarim, vsaj za zdaj, odpovedati.

Še vedno majhne možnosti

In v želji, da bi se na lastne oči prepričali, kakšne so možnosti naših Brionov za obogatitev jugoslovanske turistične ponudbe in vračilo vložnih sredstev, smo se novinarji odpravili v Fažano, od tod pa z vojaško ladjo na Brione.

Bil je torek, torej dan, ko otočja ne obiskujejo skupine turistov, zato so bile formalnosti na obali razmeroma hitro za nami. Naš obisk seveda ni bil nenapovedan.

Na terasi največjega hotela Neptun, poleg sta še Istra in

Karmen, nas je pričakala Biserka Lojkovič, koordinatorka kongresnega in poslovnega turizma. Po prvih požirkih poreške malvazije letnik 83 je stekel pogovor še bolj sproščeno.

»Morda ne boste verjeli, toda na Brionih je zdaj več novinarjev kot turistov. Sicer pa je zanimanje za ogled otokov večje od naših možnosti. Zmogljivosti so majhne, pa tudi večjih skupin izletnikov se izogibamo. Želimo ohraniti značilno razpoloženje in mir, ki je potrebna da ostanejo Brioni takšni, kot so bili doslej. Otočje je dostopno vsem pod enakimi pogoji, le tuji lahko pridejo sem zdaj le na obisk, to je na sam ogled oziroma kot udele-

Zakon o zaščiti Brionov je bil sprejet že 20. januarja 1948. Lani je bil sprejet v hrvaškem saboru zakon o razglasitvi Brionov za »narodni park in spominsko območje«.

ženci kongresov.« nam je ugodoma pojasnila sogovornica.

S tem našim bogastvom ob jugozahodnem delu Istre upravlja delovna organizacija v ustanavljanju posebnega družbenega pomena — Uprava otočja Brioni. Zaposluje 178 ljudi, kar je za 250 ležišč, kolikor jih premorejo trije hoteli, precej, glede na razvijano in drago infrastrukturo

Za obiskovalce Brionov so najbolj zanimivi prostori, zares pedantno urejeni logi. Tu se mirno pase na stotine jelenov, srn in najrazličnejše druge divjadi. Prav imeniten je tudi safari, ki prekaša s svojimi prebivalci prav vse naše zoološke vrste.

pa verjetno nič preveč.

Očitno je bilo te dni konec turistične sezone tudi za Brione. Naš pogovor pod krošnjami borovcev so sem pa tja zmotile le razposajene veverice. Za hip ga je prekinil tudi mož, ki je kar z obale, prav pred našim nosom, z ostjo spravil na suho tri do štiri kilograme težko orado. No, to morje res še ni izropano...

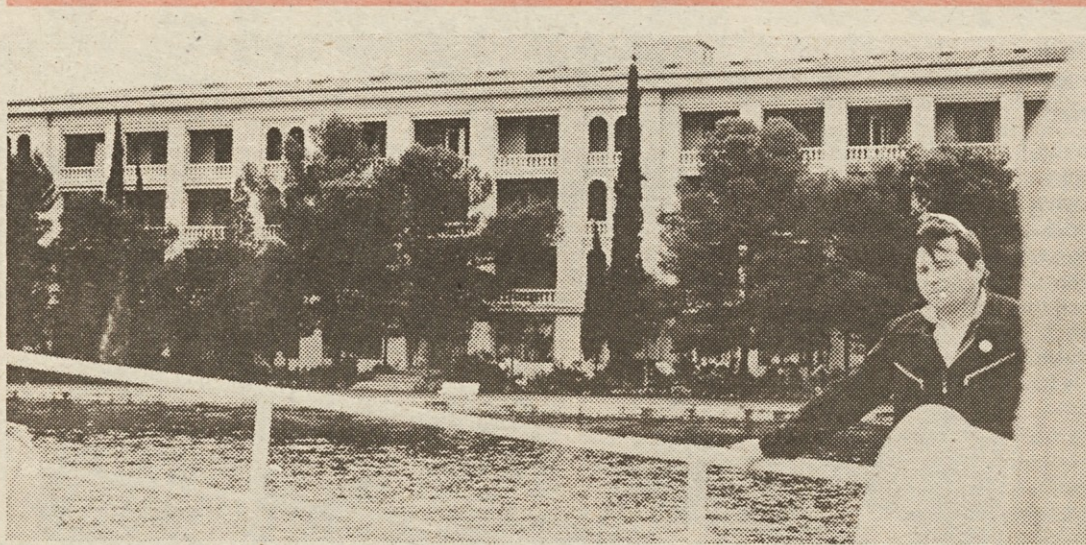
Naporen štart

»Računamo, da je doslej obiskalo narodni park na Brionih že blizu 60.000 ljudi. Seveda so bili

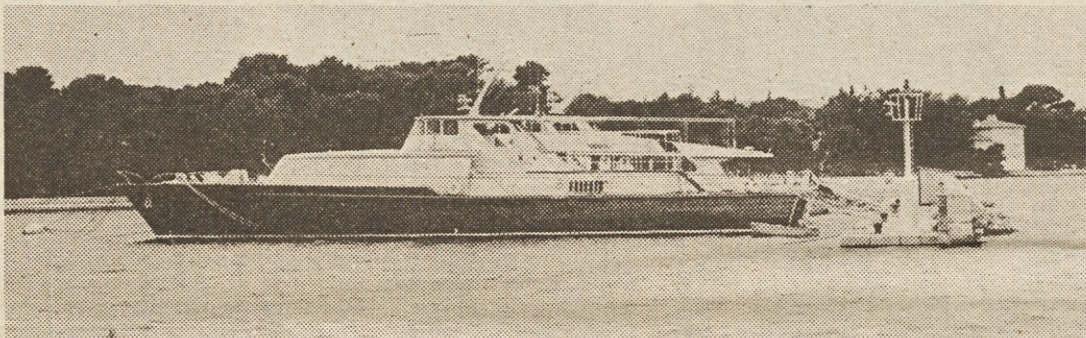
Legendarno otočje Brioni je od letos dalje »narodni park in spominsko območje«

Svet zase, ki bi lahko bil vir dohodka

Velike možnosti za popestritev jugoslovanske turistične ponudbe

Hotel Neptun — zelo lep, pa vendar za naš žep precej drag

Jahia Podgorica je še vedno na Velikem Brionu

Zeleni logi na otočju so prava paša za oči

to v veliki večini izletniki...« je nadaljevala Biserka Lojkovič. »Nekaj gostov je tu preživelo tudi del svojega dopusta. Vsi objekti so A kategorije, in cene storitvam temu primerne, čeprav so morda nekoliko nižje kot v podobnih hotelih na celini. Pogoji letovanja so pri nas za vse enaki. Izjem ne poznamo...«

Glede tako imenovanega stacionarnega turizma naj dodamo, da so cene na Brionih za naše, to je domače goste, zelo visoke, za tuje pa bi bile razmeroma nizke. V drugi polovici septembra je bilo potrebno namreč v hotelu

Neptun odšteti za prenočišče v dvoposteljni sobi 2420 dinarjev. Kar precej tudi za človeka, ki dobro zasluži. Za tuja pa seveda mnogo manj.

Medtem je k naši mizi prisedel Ivica Percen, pomočnik direktorja Uprave otočja Brioni, ki je takole dopolnil svojo sodelavko:

»Letošnja uvodna sezona je bila za naš kolektiv zelo naporna. Kljub prizadevanjem in dobri volji marsičesa nismo uresničili, kar smo imeli v načrtu. Želimo obdržati naravne lepote otokov in ohraniti nacionalni park v največji možni meri, to pa zelo ve-

liko stane. Povedano z drugimi besedami: v sedanjih razmerah se še nikakor ne moremo vzdrževati sami oziroma živeti brez proračunskih sredstev. Poleg parkov, živalskega vrta, safarija, muzejev, spomenikov, sto kilometrov asfaltnih cest in stopetdeset kilometrov makadamskih poti moramo skrbeti še za marsikaj drugega, obenem pa obogatiti turistično ponudbo, če hočemo privabiti na otočje prave petičneže. Ker se nimamo ustreznih prevoznih sredstev, turistom ne moremo pokazati vsega otočja, otok Vanga, kjer se

je najraje zadrževal predsednik Tito, pa sploh ni v sestavu narodnega parka...«

Nedostopne zanimivosti

V prihodnje naj bi na Brionih zacvetel tudi kongresni turizem, so nam zaupali sogovorniki. Toda, tudi za to dejavnost so sedanje možnosti verjetno malce skromne. Kongresa se namreč lahko udeleži hkrati največ 120 ljudi, s tem da je v glavnem možno le delo po manjših skupinah, to je od 40 do 50 ljudi.

Glede na zmogljivosti vseh treh hotelov (240) in dejstvo, da so ostali objekti (vile) na Brionih protokolarnega značaja oziroma

Brioni so lepi, zares lepi, vendar za nas, za jugoslovanske državljane, tudi zelo dragi. Že za sam kratek skok na Veliki Brion je potrebno odšteti 800 dinarjev. Tu pa je vse prav tako drago. Za prospekt Brionov je potrebno odšteti kar 100 dinarjev, za prenočišče v hotelu Neptun pa 2420 dinarjev. Zato ni čudno, da so imeli v drugi polovici septembra na otočju le nekaj deset stalnih gostov.

zaprtega tipa, so torej možnosti, da bi legendarno otočje pričelo prinašati dohodek, dokaj majhne. Nedostopna je tudi Vanga, otok, ki ga je imel naš Tito naj-

Lani smo iz zveznega proračuna namenili za vzdrževanje Brionov blizu 136 milijonov dinarjev, letos pa bo baje ta številka še nekoliko večja. Sredstva za vzdrževanje otočja prispevata tudi republika in občina.

raje in na katerem je včasih prebil tudi večino leta. Saj obiskovalec Brionov dobi vtis o življenju in izjemnih lepotah na tem otočju, toda kar je dejansko najbolj zanimivo, je še vedno za zaveso, kukanje za njo pa prepovedano.

Prav bi bilo in tudi čas je že, da bi Brione dejansko odprli domačim in tudi tujim gostom. Odločiti se je treba le za pameten koncept nadaljnjega razvoja. Otočje naj bi ohranilo svojo ekskluzivnost, na račun le-te pa bi lahko postalo tudi vir dohodka.

Andrej Ulaga

LIPE SVEDER: NOVO ZA STARO

